

ΘΕΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Istenek beszélgetései

Görög nyelvkönyv

Lukianosz művei nyomán
írta

Bolonyai Gábor

Budapest, 2004.

BEVEZETÉS

A görög ábécé

betű		név		hang
A	α	ΑΛΦΑ	άλφα	ǎ v. ā (rövid v. hosszú „á”)
B	β	ΒΗΤΑ	βήτα	b
Γ	γ	ΓΑΜΜΑ	γάμμα	g
Δ	δ	ΔΕΛΤΑ	δέλτα	d
E	ε	Ε ΨΙΛΟΝ	ἐ ψιλόν	e (valójában rövid „é”)
Z	ζ	ΖΗΤΑ	ζήτα	dz (zd)
H	η	ΗΤΑ	ήτα	é (valójában hosszú „e”: ē)
Θ	θ	ΘΗΤΑ	θήτα	th
I	ι	ΙΩΤΑ	ιώτα	i vagy í
K	κ	ΚΑΠΠΑ	κάππα	k
Λ	λ	ΛΑΜΒΔΑ	λάμβδα	l
M	μ	ΜΥ	μῦ	m
N	ν	ΝΥ	νῦ	n
Ξ	ξ	ΞΙ	ξί	x (ksz)
O	ο	Ο ΜΙΚΡΟΝ	ὀ μικρόν	o
Π	π	ΠΙ	πί	p
P	ρ	ΡΩ	ρῶ	r
Σ	σ, ς	ΣΙΓΜΑ	σίγμα*	sz
T	τ	ΤΑΥ	ταῦ	t
Υ	υ	Υ ΨΙΛΟΝ	ὺ ψιλόν	ü vagy ű
Φ	φ	ΦΙ	φί	f (valójában „ph”)
X	χ	ΧΙ	χί	kh
Ψ	ψ	ΨΙ	ψί	psz
Ω	ω	Ω ΜΕΓΑ	ὦ μέγα	ó

* Csak írásban van különbség a két kis szigma között. Szóvégén a ς: μῦθος, minden más helyzetben a σ használatos: σχολή, γυμνάσιον.

egyéb hangok:

- hehezet (= szóeleji „h” hang)

ἄρωμα (ejtsd): aróma

ὥρα (ejtsd): hóra

- kettős hangzók

ΑΙ	αι	ΑΙΘΗΡ	αιθήρ
ΑΥ	αυ	ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ	αὐτόματον
ΕΙ	ει	ΕΙΚΩΝ	εἰκών
ΕΥ	ευ	ΕΥΡΩΠΗ	Εὐρώπη
Ηυ	ηυ	ΗΥΡΗΚΑ	ηῦρηκα
ΟΙ	οι	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	οικονομία
Ου	ου	ΟΥΡΑΝΙΑ	Οὐρανία
ΥΙ	υι	ΥΙΟΣ	υἴος

-mgh-k hosszúsága

csak rövid: ε, ο

csak hosszú: η, ω

rövid és hosszú is: α, ι, υ

- nem ejtendő hang:

az úgynevezett „alulírt ióta”, melyet egykor ejtettek, de később nem. A helyesírásban mégis megőrizték, mert megkönnyíti a szövegértést.

Kisbetűk esetében a betű alá szokás írni: α, η, ω,

nagybetűk esetében viszont a betű után: Αι, Ηι, Ωι.

- két kiveszett hangról a ragozás miatt fontos tudni:

a digammáról: Ϝ (ejtése: „v”) és a „j” hangról.

A zenei hangsúly (προσφῶδία)

éles

1. *ejtés*: magasabban ejtendő
2. *jele*: vessző, például á, ή, αί
3. *fajtai*: harmadéles: βάρβαρος, φιλόσοφος, ἄνθρωπος (csak ha az utolsó mgh rövid)
másodéles: δίσκος, βιβλίον, κλίμα
végéles: σχολή, παιδαγωγός, ἀθλητής, καί

hajtott

1. *ejtés*: egyetlen hangon belül először fel kell vinni a hangot, majd visszatérni az alapszintre (mint a zenében hajlításkor)
2. *megjegyzés*: csak hosszú magán- vagy kettőshangzót lehet hajtottan ejteni
3. *jele*: hullámjel, például ᾶ, ῆ, αῦ
4. *fajtai*: másodhajtott: δράμα, ῥέϋμα, τραῦμα (csak ha az utolsó mgh rövid)
véghajtott: πῦρ, Ἑρμῆς, γῆ

tompa

1. *ejtés*: marad alapszinten a hang
2. *magyarázat*: a végéles szavak utolsó szótagja csak mondat vagy tagmondat végén ejtendő magasabban; a folyamatos beszédben (vagyis akkor, ha a végéles szót másik szó követi) az emelkedés elmarad, a tompajel ennek az emelkedésnek az elmaradását jelöli
3. *jele*: balról jobbra lefelé húzott vessző, például ἤ, αὶ
4. *fajtai*: csak végtompa létezik: ἀθλητής + καί + δίσκος →
ἀθλητής καὶ δίσκος
καλός + καί + ἀγαθός →
καλὸς καὶ ἀγαθός

Gyakorlat

A tizenkét olümposzi isten: Ζεύς, Ἥρα, Ποσειδῶν, Δημήτηρ, Ἄφροδίτη, Ἀπόλλων, Ἄρτεμις, Ἑρμῆς, Ἥφαιστος, Ἄρης, Ἀθήνη, Διόνυσος.

1. OLVASMÁNY

Ἄνθρωπος μικρὸς κόσμος.

Ἄνθρώπων ὁ σοφώτατος πρὸς θεὸν πίθηκος.

(Hérakleitosz)

Ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν, εἶμέν τε καὶ οὐκ εἶμεν.

(Hérakleitosz)

Χαλεπὰ τὰ καλὰ.

ἄνθρωπος	ember	ἐμβαίνομεν + <i>dativus</i>	belelépünk vmbe
μικρὸς	kis, kicsi	τε	és (<i>simulószerő</i>)
κόσμος	világ	καὶ	és, is
σοφώτατος ← σοφός	legbölcsebb ← bölcs	τε καὶ	is ... is
ὁ	a(z) (<i>simulószerő</i>)	οὐ(κ)	nem
πρὸς + <i>accusativus</i>	hoz/hez/höz, képest	εἶμεν	vagyunk
ὁ θεός θεοῦ*	isten	χαλεπός (<i>m</i>), χαλεπόν (<i>n</i>)	nehéz
ὁ πίθηκος, πιθήκου	majom	τὸ καλόν, καλοῦ	a szép
ὁ ποταμός, ποταμοῦ	folyó	τὰ καλὰ, καλῶν	a szép dolgok
ὁ αὐτός	ugyanaz	καλός (<i>m</i>), καλόν (<i>n</i>), καλοῦ	szép

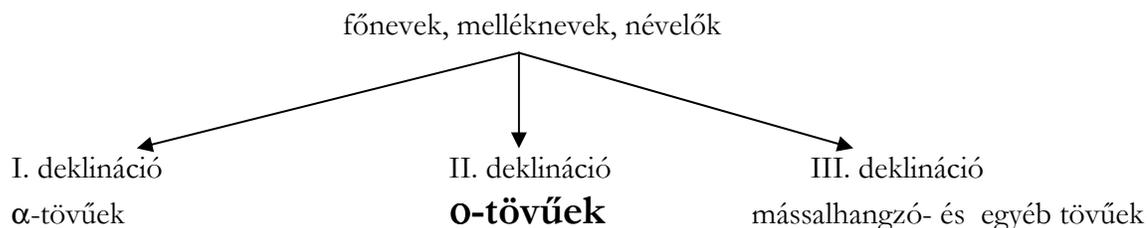
* Főnevek szótári alakja: névelő → nem, *nominativus* + *genitivus* → deklinációs csoport és szótő.

Antropológus, filantróp, mizantróp, kozmetika, kozmonauta, kozmopolita, mikrobusz, mikrohullám, mikroszkóp, filozófus, Zsófia, Hagia Szofia, teológus, Teodóra, ateista, australo-pithecus, Mezopotámia, tautológia

Nyelvtan

Névszóragozás (deklináció) 1

-ος végű hímneműek (*masculinum*)

κόσμος (másodéles)

eset (<i>casus</i>)	egyes szám (<i>singularis</i>)	többes szám (<i>pluralis</i>)
alany (<i>nominativus</i>)	κόσμος	κόσμοι
tárgy (<i>accusativus</i>)	κόσμον	κόσμους
birtokos (<i>genitivus</i>)	κόσμου	κόσμων
részeshatározó (<i>dativus</i>)*	κόσμῳ	κόσμοις

* Az eseteket hagyományos latin neveiken szokás említeni, mert egy-egy görög eset jóval több jelentést kifejezhet, mint a neki megfelelő magyar eset. Főleg a genitívus és a datívus használható egészen más jelentésekben, mint a magyar birtokos, illetve részeshatározó.

ἄνθρωπος (harmadéles)

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ἄνθρωπος	ἄνθρωποι
<i>accusativus</i>	ἄνθρωπον	ἄνθρώπους
<i>genitivus</i>	ἄνθρώπου	ἄνθρώπων
<i>dativus</i>	ἄνθρώπῳ	ἄνθρώποις

ὁ καλὸς θεός (végéles)

	<i>singularis</i>			<i>pluralis</i>		
<i>nominativus</i>	ὁ	καλὸς	θεός	οἱ	καλοὶ	θεοί
<i>accusativus</i>	τὸν	καλὸν	θεόν	τοὺς	καλοὺς	θεούς
<i>genitivus</i>	τοῦ	καλοῦ	θεοῦ	τῶν	καλῶν	θεῶν
<i>dativus</i>	τῷ	καλῷ	θεῷ	τοῖς	καλοῖς	θεοῖς

ὁ αὐτός ”ugyanaz”

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ὁ αὐτός	οἱ αὐτοί
<i>accusativus</i>	τὸν αὐτόν	τούς αὐτούς
<i>genitivus</i>	τοῦ αὐτοῦ	τῶν αὐτῶν
<i>dativus</i>	τῷ αὐτῷ	τοῖς αὐτοῖς

OV végű semlegesneműek (*neutrum*)

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	τὸ καλόν	τὰ καλά
<i>accusativus</i>	τὸ καλόν*	τὰ καλά*
<i>genitivus</i>	τοῦ καλοῦ	τῶν καλῶν
<i>dativus</i>	τῷ καλῷ	τοῖς καλοῖς

* Semlegesneműek nominativusa és accusativusa mindkét számban megegyezik egymással, többes számban pedig a többi deklinációban is α a két eset végződése.

Összefoglalás: végzések a II. deklinációs csoportban

	<i>singularis</i>		<i>pluralis</i>	
<i>nominativus</i>	-ος	-ον	-οι*	-α*
<i>accusativus</i>	-ον		-ους	-α*
<i>genitivus</i>	-ου		-ων	
<i>dativus</i>	-ῳ		-οις**	

* az -οι és az -α rövid

** az -οις hosszú

A zenei hangsúly 2

(1) A névszók hangsúlyozása

Főszabály: a névszó igyekszik megtartani hangsúlyát a nominativusbeli helyén.

(a) Mikor nem lehetséges ez?

ἄνθρωπος → ἀνθρώπου

Harmadélesből másodéles lesz, mert a genitivus -ου végződése hosszú, a harmadélesség feltétele pedig az, hogy az utolsó magánhangzó rövid legyen. Ilyenkor a második szótagra ugrik át a hangsúly.

(b) 1. *mellékszabály*: a végéles névszók mindkét genitivusa és dativusa végelhajtott.

θεός → θεοῦ → θεῶ
 → θεῶν → θεοῖς

Ez a szabály csak az első két deklinációra érvényes.

(2) Két különlegesen hangsúlyozott szótípus:

simulószó

1. *ejtés*: marad alapszinten a hang
2. *jele*: nincs
3. *jellemzője*: hangsúlyát az előző szónak adja; ez többféleképpen történhet, a végéles szó például megmarad végélesnek:

ἀθλητής + τε (simulószó) →
 ἀθλητής τε,

a másodéles szó szintén marad másodéles:

δίσκος+ τε →
 δίσκος τε

a harmadéles szó viszont egyúttal végéles is lesz:

ἐμβαίνομεν + τε →
 ἐμβαίνομέν τε,

s ugyanígy a másodhajtott szó is egyúttal végéles is lesz:

εἶμεν + τε →
 εἶμέν τε.

4. *megjegyzés*: csak néhány egy- vagy kétszótagos szó simulószó

hangsúlytalan szó

1. *ejtés*: marad alapszinten a hang
2. *jele*: nincs
3. *magyarázat*: semmilyen hangsúlya nincs, még az előző szó hangsúlyára sincs hatással
4. *megjegyzés*: nagyon kevés (összesen tíz) hangsúlytalan szó létezik; ilyen például az οὐ (vagy οὐκ) tagadószó vagy a névelő négy alakja (ὀ, οἶ, ἦ, αἶ):

ὀ + βάρβαρος+ καί + ὀ + δίσκος →
 ὀ βάρβαρος καὶ ὀ δίσκος

2. OLVASMÁNY

Μέγιστον ὀργῆς ἐστὶ φάρμακον λόγος.

(„Menandrosz”)

Ὁ ἄναξ, οὗ τὸ μαντεῖόν ἐστὶ τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει ἀλλὰ σημαίνει.

(Hérakleitosz)

Ἄναρχίας δὲ μείζον οὐκ ἔστιν κακόν.

(Szophoklész: *Antigoné*)

Τὴν ἀμαθίην ἄμεινον κρύπτειν.

(Hérakleitosz)

Σοφοὶ δὲ συγκρύπτουσιν οἰκείας βλάβας.

(„Menandrosz”)

Κρίνει φίλους ὁ καιρός.

(„Menandrosz”)

ἀγαθῇ τύχῃ

μέγιστον (<i>n</i>)	legnagyobb, legerősebb	δέ	de, pedig
ὀργή	harag	μείζον (<i>n</i>)	nagyobb
ἐστὶ	van (<i>simulószo</i>)	τὸ κακόν -οὔ	rossz, baj
τὸ φάρμακον, φαρμάκου	gyógyszer	ἡ ἀμαθίη (= ἀμαθία), ἀμαθίης	tudatlanság
ὁ λόγος, λόγου	beszéd, szó	ἄμεινον (<i>n</i>)	jobb
ὁ ἄναξ	úr (<i>msb-ragozás!</i>)	κρύπτειν	rejtani
οὗ	akié (<i>vonatkozó névmás genitívusa</i>)	σοφός (<i>m</i>), σοφὴ (<i>f</i>), σοφόν(<i>n</i>)	bölcs, jártas, tapasztalt
τὸ μαντεῖον, μαντείου	jósda	συγκρύπτουσιν < συν + κρύπτουσιν	elrejtik
ἐν + <i>dativus</i>	ban/ben	οἰκεῖος (<i>m</i>), οἰκεία (<i>f</i>), οἰκεῖον(<i>n</i>)	saját
οἱ Δελφοί, Δελφῶν	Delphoi	ἡ βλάβη, βλάβης	kár, baj
οὔτε ... οὔτε ...	sem ..., sem ...	κρίνει	eldönt
λέγει	mond	ὁ φίλος, φίλου	barát
κρύπτει	rejt, rejteget	ὁ καιρός, καιροῦ	nehéz pillanat(ok)
ἀλλὰ	hanem	ἀγαθός(<i>m</i>), ἀγαθή(<i>f</i>), ἀγαθόν(<i>n</i>)	jó

(3) a névelő ragozása

	<i>singularis</i>			<i>pluralis</i>		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>nominativus</i>	ὁ	ἡ	τό	οἱ	αἱ	τά
<i>accusativus</i>	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά
<i>genitivus</i>	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
<i>dativus</i>	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς

Igeragozás 1

(1) jelen idő (*praesens imperfectum*)

képzése: ω-s, azaz imperfectum-tő (melyet az -ω levágásával kapunk meg) + cselekvő végződés

szótő: λεγ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	λέγ-ω	λέγ-ομεν
2. személy	λέγ-εις	λέγ-ετε
3. személy	λέγ-ει	λέγ-ουσι(ν)

cselekvő igevégzések

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	-ω	-ομεν
2. személy	-εις*	-ετε
3. személy	-ει*	-ουσι(ν)

* mindkét -ει hosszú

(2) főnévi igenév (*infinitivus imperfectus*):

λέγ-ειν
κρύπτ-ειν
κρίν-ειν

Az -ειν végződés hosszú.

A zenei hangsúly 3

(1) a névszók hangsúlyozása

2. *mellékszabály:* a nőnemű α-tönűek pluralis genitivusa mindig véghajtott.

ὄργη → ὄργων (már az 1. mellékszabály miatt is)
ἀναρχία → ἀναρχιῶν (csak a 2. mellékszabály miatt)

(2) az igék hangsúlyozása

Főszabály: az ige mindenegyes alakja igyekszik a szó végéhez képest minél előbbre vinni a hangsúlyát.

Ha legalább három szótagja van + az utolsó mgh rövid → harmadéles lesz:

λέγομεν

Akár három, akár két szótagja van, de az utolsó mgh hosszú → másodéles lesz:

σημαίνει. λέγω.

Szórend

Jelző és jelzett szó szórendje

ὁ βάρβαρος λόγος → ὁ λόγος ὁ βάρβαρος

τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον → τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Δελφοῖς

1. Πολλὰ τὰ δεινὰ κούδεν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει.

Szophoklész: *Antigoné* 332-3.

πολλά	sok	κούδεν = καὶ οὐδέν	
δεινός, δεινή, δεινόν	szörnyű, borzasztó; ügyes, bámulatos	οὐδέν	semmi
δεινότερον	δεινός középfoka	πέλει	létezik; (<i>tagadva</i>): nincs

2. ὅττι καλόν, φίλον ἐστί· τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστί.

ὅττι	minden, ami	φίλος, φίλη, φίλον	kedves
------	-------------	--------------------	--------

Theognisz

3. φάρμακον ὀργῆς ὁ χρόνος.

πολυμαθία νοῦν οὐ διδάσκει.

φάρμακον φόβου ὁ λόγος.

εἰ βωμοὶ εἰσιν, εἰσὶ καὶ θεοί.

νέοι φίλοι νέω οἴνω εἰσιν ὁμοῖοι.

ὁ χρόνος, χρόνου	idő	ὁ βωμός, βωμοῦ	oltár
ἢ πολυμαθία, πολυμαθίας	sokat tudás, az ismeretek sokasága	νέος, νέα, νέον	fiatal
ὁ νοῦς, νοῦ	ész	ὁ οἶνος, οἴνου	bor
διδάσκω	tanít	ὁμοῖος, ὁμοία, ὁμοῖον	hasonló
ὁ φόβος, φόβου	félelem		

3. PARISZ ÍTÉLETE

Fenn az Olümposzon

ZEYΣ

Φέρε τοῦτο τὸ μῆλον εἰς τὴν Φρυγίαν παρὰ τὸν βουκόλον.

ΕΡΜΗΣ

Τὸν ποῖον βουκόλον λέγεις;

ZEYΣ

Τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου υἱὸν λέγω, ὃν καὶ Πάριν ὀνομάζουσιν.

ΕΡΜΗΣ

Καὶ ποῦ νέμει οὗτος ὁ βασιλικὸς βουκόλος;

ZEYΣ

Ἐν τῇ Ἰδῆ. λέγε οὖν πρὸς αὐτόν, ὅτι »Σέ, ὦ Ἀλέξανδρε, κελεύει ὁ Ζεὺς, ἐπειδὴ καλὸς τε αὐτὸς εἶ καὶ σοφὸς τὰ ἐρωτικά, δικάσαι ταῖς θεαῖς, ἥτις αὐτῶν ἡ καλλίστη ἐστίν. ἡ δὲ καλλίστη λαμβάνει τὸ μῆλον.«

Ὁ Ἑρμῆς οὖν ὁ τῶν θεῶν ἄγγελος τὸ μῆλον λαμβάνει καὶ εἰς τὴν Φρυγίαν φέρει, οὗ Πριάμου καλὸς υἱὸς τὴν ἀγέλην νέμει.

οὗτος, αὕτη, τοῦτο	<i>ez (mutató névmás)</i>	ἡ Ἰδῆ, Ἰδῆς	Ida (hegy)
τὸ μῆλον, μῆλου	<i>alma</i>	οὖν	tehát, hát
φέρω	<i>visz</i>	αὐτός, αὐτή, αὐτόν	1. maga (<i>nominativus</i>) 2. ő, az (<i>többi eset</i>)
εἰς + <i>accusativus</i>	<i>ba/be (simulószó)</i>	ὅτι	hogy
ἡ Φρυγία, Φρυγίας	<i>Phrügia</i>		[σέ „téged” (<i>személyes nm</i>)]
παρὰ + <i>accusativus</i>	<i>nak/nek</i>	κελεύω + <i>acc</i> + <i>főnévi igenév</i>	megparancsolja vknek, hogy csináljon vmt
ὁ βουκόλος, βουκόλου	<i>csordás, pásztor</i>	ὁ Ζεὺς	<i>Zeusz (msh-ragozás!)</i>
ποιός, ποία, ποῖον	<i>milyen?, melyik? (névelővel)</i>	ἐπειδὴ	miután
ὁ Ἀλέξανδρος, Ἀλεξάνδρου	<i>trójai királyfi</i>	ἐρωτικός, ἐρωτική, ἐρωτικόν	szerelmi; vonzó
ὁ Πριάμος, Πριάμου	<i>Trója királya</i>	[δικάσαι + <i>dativus</i>	„dönteni” vkik között]
ὁ υἱός, υἱοῦ	<i>fia vknek</i>	ἡ θεά, θεᾶς	istennő

ὄς, ἦ, ὄ	aki, ami (<i>vonatkozó nm</i>)	ὄστις, ἦτις, ὅτις	ki, melyikük (<i>fügő kérdő nm; msb-ragozás</i>)
Πάριν	Πάρις <i>accusativusa</i>	κάλλιστος, καλλίστη, κάλλιστον	legszebb
ὀνομάζω* + <i>acc</i> + <i>acc</i>	nevez vkt vmnek	λαμβάνω	fog
ποῦ	hol?	ὁ ἄγγελος, ἀγγέλου	hírnök
νέμω	legeltet	οὔ	ahol
βασιλικός, βασιλική, βασιλικόν	királyi	ἡ ἀγέλη, ἀγέλης	csorda, nyáj

*A görög igék szótári alakjait egyes szám első személyben szokás megadni.

Foszfor, Kristóf, bukolikus, Sándor, Párizs, nomád, bazilika, bazsalikom, auto(mobil), automata, autista, autográf, autokrata, erotikus, kalligram, angyal

Nyelvtan

Igeragozás 2

(1) felszólító mód (*imperativus*)

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
2. személy	λέγ-ε φέρ-ε	λέγ-ετε φέρ-ετε

(2) a létige jelen ideje

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	εἶμι	ἔσμέν / εἰμέν
2. személy	εἶ	ἔστέ
3. személy	ἔστί	εἰσίν

Az εἶ kivételével mindegyik simulószó.

Névszóragozás 3

(1) mutató névmás

	<i>singularis</i>			<i>pluralis</i>		
	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>
<i>nominativus</i>	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
<i>accusativus</i>	τούτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
<i>genitivus</i>	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
<i>dativus</i>	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις

(2) vonatkozó névmás

	<i>singularis</i>			<i>pluralis</i>		
	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>
<i>nominativus</i>	ὁς	ἡ	ὄ	οἱ	αἱ	ἄ
<i>accusativus</i>	ὄν	ἦν	ὄ	οὓς	ἄς	ἄ
<i>genitivus</i>	οῦ	ῆς	οῦ	ῶν	ῶν	ῶν
<i>dativus</i>	ῶ	ῆ	ῶ	οῖς	αῖς	οῖς

(3) *vocativus*: az ötödik eset
o-tönvűek

	<i>singularis</i>
<i>nominativus</i>	Ἄλεξανδρος
<i>accusativus</i>	Ἄλεξανδρον
<i>genitivus</i>	Ἄλεξανδρου
<i>dativus</i>	Ἄλεξανδρῶ
<i>vocativus</i>	ὦ Ἄλεξανδρε

Szórend

A birtokos szórend

A birtokos gyakran beékelődik a birtokszó névelője és a birtokszó közé:

ὁ τῶν θεῶν ἄγγελος.

A birtokos azonban megelőzheti és követheti is a birtokszót:

ὁ ἄγγελος τῶν θεῶν, illetve τῶν θεῶν ὁ ἄγγελος,

sőt megismételt névelővel is állhat a birtokszó mögött:

ὁ ἄγγελος ὁ τῶν θεῶν.

Ilyenkor a birtokosra esik a hangsúly.

Írásjelek

A görögben két mondatvégi jel használatos:

– pont zárja nemcsak a kijelentő, hanem a felkiáltó és a felszólító mondatokat is, például:

Φέρε τοῦτο τὸ μῆλον εἰς τὴν Φρυγίαν.
Vidd ezt az almát Phrugiába!

– pontosvessző áll a kérdőmondatok végén:

Τὸν ποῖον βουκόλον λέγεις;
Melyik pásztorról beszélsz?

Tagmondatok végére vessző és felemelt pont tehető; ez utóbbi a magyar kettőspont és pontosvessző szerepét látja el, például

ὅτι καλόν, φίλον ἐστί· τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστί.

Ami szép, az kedves; ami viszont nem szép, az nem is kedves.

1. Τῶ μὲν θεῶ καλὰ πάντα καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια, ἄνθρωποι δὲ τὰ μὲν ἄδικα ὑπειλήφασιν τὰ δὲ δίκαια.

Hérakleitosz

πάντα	minden (<i>neutrum pl. nom. msh- ragozás</i>)	ἄδικος, ἄδικον	jogtalan, igazságtalan
δίκαιος, δικάια, δίκαιον	jogos, igazságos	ὑπειλήφασιν	tartják, felfogják

2. ἔργου σκιά οἱ λόγοι.
δῶρον τοῦ Νείλου ἢ Αἴγυπτος.
πλοῦτος ἄδικος οὐ μένει.
πολιτικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος.

τὸ ἔργον, ἔργου ἢ σκιά, σκιάς	tett, cselekvés árnyék	μένω πολιτικός, πολιτική, πολιτικόν	marad poliszban élő, közösségi
τὸ δῶρον, δώρου ὁ πλοῦτος, πλούτου	ajándék gazdagság	τὸ ζῶον, ζῶου	élőlény

4. PARISZ ÍTÉLETE

Leszállás Phrugiába

ΕΡΜΗΣ

Ἐγὼ δὲ καὶ τὴν Ἰδὴν ὄρω καὶ αὐτὸν ὑμῶν τὸν δικαστὴν τὸν Πάριν.

ΗΡΑ

Ποῦ δέ ἐστιν; οὐ γὰρ ἐμοὶ ὄραται.

ΕΡΜΗΣ

Οὐδὲ τὸ ἄντρον ἐστί, ἔνθα καὶ τὴν ἀγέλην ὄρας.

ΗΡΑ

Ἄλλ' οὐχ ὄρω τὴν ἀγέλην.

ΕΡΜΗΣ

Πῶς λέγεις; οὐχ ὄρας βοΐδιά τε καὶ αἰγας καὶ νεανίσκον τινα πρὸ τοῦ ἄντρου; Τὰ μὲν βοΐδιά τε καὶ αἰγες πρὸς πέτρας νέμονται, ὁ δὲ βουκόλος καλὴν βακτηρίαν ἔχει.

ΗΡΑ

Ὅρω νῦν, εἴ γε ἐκεῖνός ἐστιν.

ΕΡΜΗΣ

Ἄλλὰ ἐκεῖνος. ἐπεὶ δὲ πλησίον ἤδη ἐσμέν, προσαγορεύω αὐτόν. Χαῖρε, ὦ βουκόλε.

ΠΑΡΙΣ

Νῆ καὶ σύ γε, ὦ νεανίσκε. Ἄλλὰ τίς εἶ; τίνας δὲ ταύτας ἄγεις τὰς γυναῖκας;

ΕΡΜΗΣ

Ἄλλ' οὐ γυναῖκές εἰσιν, Ἥραν δὲ καὶ Ἀθηνᾶν καὶ Ἀφροδίτην ὄρας· κάμῃ τὸν Ἑρμῆν ἀποστέλλει ὁ Ζεὺς. ἀλλὰ τί τρέμεις; θάρρει· χαλεπὸν γὰρ οὐδέν. κελεύει δὲ σε δικαστὴν γενέσθαι τῆς εὐμορφίας αὐτῶν· »Ἐπεὶ γάρ« φησί, »καλός τε αὐτὸς εἶ καὶ σοφὸς τὰ ἐρωτικά, σοὶ τὴν γνῶσιν ἐπιτρέπω.« τοῦ δὲ ἀγῶνος τὸ ἄθλον ἢ νικῶσα φέρεται τοῦτο τὸ μῆλον. θάρρει οὖν, ὦ ἀγαθέ, ὁ γὰρ κάλλιστος ἀγὼν σοὶ ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοῦ μεγίστου θεοῦ.

⚔

ἐγώ	én (<i>személyes nm</i>)	πλησίον	közel
ὄρῳ < ὄραω	lát (<i>cselekvő</i>); látszik	ἤδη	már
ὄρᾶται < ὄράεται	látható (<i>szenvédő</i>)		
ὕμῳν → ὑμεῖς	ti (<i>személyes nm</i>)	προσαγορεύω	megszólít
ὁ δικαστής, δικαστοῦ	bíró, döntőbíró	χαῖρε	üdvöz légy! jó napot! (<i>közszónéskor</i>)
γάρ	ugyanis, hiszen	νὴ καὶ σύ γε	te is! jó napot neked is! (<i>visszaközszónés</i>)
ἐμοί → ἐγώ		τίς, τί (τίνος) (<i>gen</i>)	ki? mi?
τὸ ἄντρον, ἄντρου	barlang	ἄγω	vezet
ἐνθα	ott	ἡ γυνή, γυναικός (<i>gen</i>)	nő
ἀλλά	de	κάμῃ = καὶ ἐμὲ → ἐγώ	
πῶς	hogyan?	ἀποστέλλω	küld
τὸ βοῖδιον, βοιδίου	borjú	τρέμω	remeg
ἡ αἰξ, αἰγός	kecske	θάρρει < θάρρε-ε	nyugodt, bátor (<i>ige!</i>)
ὁ νεανίσκος, νεανίσκου	fiatalember, legény	οὐδέν	semmi
τις, τι (τίνος)	valaki (<i>simulószó</i>)		[γενέσθαι „lenni” (<i>főnévi igenév</i>)]
πρό + <i>gen</i>	előtt	ἡ εὐμορφία, εὐμορφίας	szép alak, szépség
μέν ... δέ	míg ... addig, egyfelől ... másfelől, ... pedig	φησί	úgymond (<i>simulószó</i>)
ἡ πέτρα, πέτρας	szikla	σοί → σύ	
νέμονται → νέμω	legeltet (<i>cselekvő</i>), legel (<i>mediális</i>)		[γνώσιν γνώσις (ítélet) <i>acc-a</i>]
ἡ βακτηρία, βακτηρίας	bot	ἐπιτρέπω + <i>dat</i>	rábíz
νῦν	most	ὁ ἀγών, τοῦ ἀγῶνος (<i>gen</i>)	verseny
εἰ	ha (<i>hangsúlytalan!</i>)	τὸ ἄθλον, ἄθλου	díj
γε	ugyan (<i>simulószó</i>)		[νικῶσα „a győztes”]
ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο	ő, amaz (<i>távokra mutató nm</i>)	φέρεται → φέρω	elviszi magának (<i>mediális</i>)
ἐπειδή, ἐπεὶ	minthogy, mivel	ὑπό + <i>genitivus</i>	által

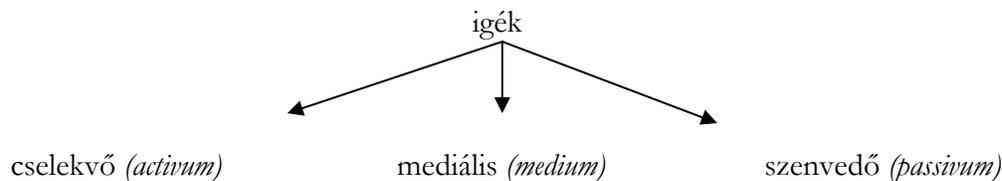
①

egoista, panoráma, Petra, Péter, petroléum, baktérium, apostol, genetika, genezis, morfológia, amorf, prognózis, diagnózis, agonizál, biatlon, triatlon, pentatlon, atléta, Nikosia, Nike

Nyelvtan

Igeragozás 3

(1) a jelen idő (*praesens imperfectum*) medio-passzív ragozása

A görög igék mindig kifejezik, hogy kire irányul az alany cselekvése. Az igék végződése ugyanis vagy cselekvő, vagy ún. mediális, vagy szenvedő

ragokat tartalmaznak. A cselekvő alakok akkor használatosak, ha az alany cselekvése másra irányul. A szenvedő alakok akkor, ha az alany „elszenved” más cselekvését. A mediális igék azt fejezik ki, hogy az alany cselekvése valamilyen módon visszahat vagy hatással van az alanyra.

(a) szenvedő alakok (*passivum*)

Ὅρω τὸν βουκόλον.
Látom a pásztort.

Ὁ βουκόλος μοι ὁρᾶται.
A pásztor látható számomra /látszik nekem.

Ὁ βουκόλος τὸ μῆλον φέρει.
A pásztor viszi az almát.

Τὸ μῆλον φέρεται ὑπὸ τοῦ βουκόλου.
Az alma „vitetik” a pásztor által.

Τὸν ἀγῶνα τῷ νεανίσκῳ ἐπιτρέπω.
A versenyt az ifjúra bízom.

Ὁ ἀγὼν τῷ νεανίσκῳ ἐπιτρέπεται ὑπὸ μου.
A verseny az ifjúra van bízva általam.

A szenvedő mondatok cselekvő mondatokká alakíthatók, és viszont. A szenvedő mondat alanya a cselekvő mondat tárgyának felel meg; a cselekvő mondat alanya többféleképpen fejezhető ki a szenvedő mondatban, például a

ὑπὸ + *genitivus*-os szerkezettel vagy *dativus*szal (személyes névmások esetében legtöbbször így).

A szenvedő mondat jelentése mégsem teljesen azonos a cselekvő mondat értelmével: annak a személynek vagy dolognak szemszögéből írja le az eseményeket, akire a cselekvés irányul.

(b) mediális (*medium*)

Ὁ τοῦ Πριάμου υἱὸς τὴν ἀγέλην νέμει.
Priamosz fia legelteti nyáját.

Ἡ ἀγέλη νέμεται.
A nyáj legel.

Τὰ βοῖδια κρύπτω.
Elrejttem/takarom a borjakat.

Κρύπτομαι.
Elrejttem magam /rejtőzködöm/elbújok.

Ὁ βουκόλος τὸ μῆλον φέρει.

A pásztor viszi az almát.

Ἡ νικῶσα τὸ ἄθλον φέρεται.

A győztes elviszi a díjat (a maga teljesítményével + magának).

Λύω τὴν γυναῖκα.

Elengedem az (eddig fogva tartott) asszonyt

Λύομαι τὴν γυναῖκα.

Kiváltom az asszonyt.

A mediális igék azt hangsúlyozzák, hogy a cselekvő úgy végez cselekvést, hogy annak eredményéhez valamiképp köze van. Leggyakrabban ez háromféleképpen történhet. Ha

- visszahat rá a cselekvés (lefel, elrejt magát)
- a maga erejéből, erőfeszítéseket téve cselekszik (elviszi, megszerzi)
- a maga érdekében cselekszik (megszerzi magának, kiváltja)

Az igék jelentős részét nem lehet mindhárom értelemben használni! Sok függ az ige alapjelentésétől; tárgyatlan igéknek például eleve nem lehet szenvedő alakja.

*Praesens imperfectum*ban a mediális és szenvedő igék alakja megegyezik; csak a szövegösszefüggésből derül ki, mediális vagy szenvedő jelentése van-e az adott igének.

képzés: imperfectum (ω-s) tő + medio-passzív végződések

φερ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	φέρ-ομαι	φερ-όμεθα
2. személy	φέρ-η	φέρ-εσθε
3. személy	φέρ-εται	φέρ-ονται

medio-passzív igevégződések

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	-ομαι*	-όμεθα
2. személy	-η	-εσθε
3. személy	-εται*	-ονται*

*az -αι mindig rövid

(2) magánhangzós (α, ε, ο) tövű igék összevonása jelen (*praesens imperfectum*) időben

α-tövék

ὄρα-	cselekvő ragozás	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ὄρά-ω > ὄρῶ	ὄρά-ομεν > ὄρῶμεν
2. személy	ὄρά-εις > ὄρᾶς	ὄρά-ετε > ὄρᾶτε
3. személy	ὄρά-ει > ὄρᾷ	ὄρά-ουσι(ν) > ὄρῶσι(ν)

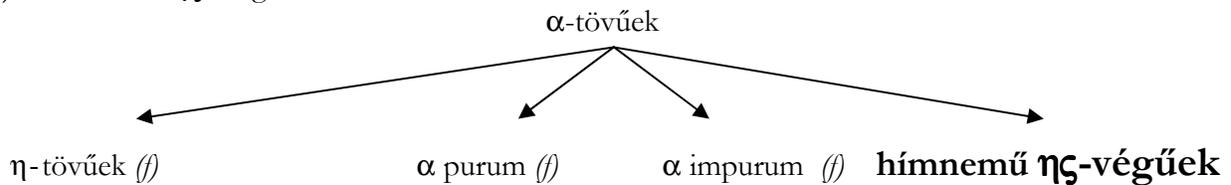
	medio-passzív ragozás	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ὄρά-ομαι > ὄρῶμαι	ὄρα-όμεθα > ὄρώμεθα
2. személy	ὄρά-η > ὄρᾷ	ὄρά-εσθε > ὄρᾶσθε
3. személy	ὄρά-εται > ὄρᾶται	ὄρά-ονται > ὄρῶνται

Σημείωση: magánhangzók találkozásakor az o-hang (ο, ω, ου) mindig győz (ω-t vagy ου-t eredményezve), az α és az ε közül mindig az előbb álló hang színe érvényesül.

Az ε-tönvűek imperativusa S/2-ben: θάρρε-ε > θάρρει

Νέvszóragozás 4

(1) hímnemű ης-végűek

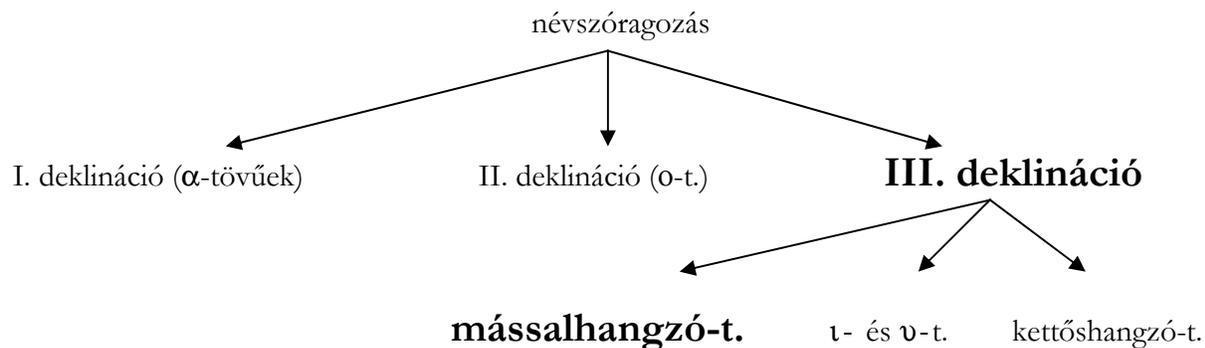
ὁ δικαστής

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nom</i>	ὁ δικαστής	οἱ δικασταί
<i>acc</i>	τὸν δικαστήν	τοὺς δικαστάς
<i>gen</i>	τοῦ δικαστοῦ	τῶν δικαστῶν
<i>dat</i>	τῷ δικαστῇ	τοῖς δικασταῖς

ὁ Ἑρμῆς < Ἑρμέα-ς

	<i>singularis</i>
<i>nom</i>	ὁ Ἑρμῆς
<i>acc</i>	τὸν Ἑρμῆν
<i>gen</i>	τοῦ Ἑρμοῦ
<i>dat</i>	τῷ Ἑρμῇ
<i>vocativus</i>	ὦ Ἑρμῆ

(2) III. deklináció, mássalhangzó-tövéek ragozása

végződések a III. deklinációban

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	-ς vagy tőhangzó	-ες
<i>accusativus</i>	-ν vagy -α*	-ας*
<i>genitivus</i>	-ος	-ων
<i>dativus</i>	-ι	-σι(v)**

*az -α és az -ας rövid

**mozgó v: msh előtt eltűnik

(a) ν - tövéek

szótő: ἄγων-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nom</i>	ἄγων	ἄγων-ες
<i>acc</i>	ἄγων-α	ἄγων-ας
<i>gen</i>	ἄγων-ος	ἄγων-ων
<i>dat</i>	ἄγων-ι	ἄγων-σιν > ἄγων-σι(v)

* mozgó ν (*pluralis dativus*ban mindig!)

τίς τί (*kérdő névmás*)

szótő: τιν-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nom</i>	τίς τί	τίν-ες τίν-α
<i>acc</i>	τίν-α τί	τίν-ας τίν-α
<i>gen</i>	τίν-ος τίν-ος	τίν-ων τίν-ων
<i>dat</i>	τίν-ι τίν-ι	τίν-σιν > τίσι(v) τίσι(v)

τις τι (határozatlan névmás)

	<i>singularis</i>		<i>pluralis</i>	
<i>nom</i>	τις	τι	τιν-ές	τιν-ά
<i>acc</i>	τιν-ά	τι	τιν-άς	τιν-ά
<i>gen</i>	τιν-ός	τιν-ός	τιν-ῶν	τιν-ῶν
<i>dat</i>	τιν-ί	τιν-ί	τιν-σίν > τισί(ν)	τισί(ν)

(b) K-hangúak (κ-, γ- és χ-tönűek)

szótő: αἶγ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nom</i>	αἶγ-ς > αἶξ	αἶγ-ες
<i>acc</i>	αἶγ-α	αἶγ-ας
<i>gen</i>	αἶγ-ός	αἶγ-ῶν
<i>dat</i>	αἶγ-ί	αἶξι(ν) < αἶγ-σί(ν)

szótő: γυναικ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nom</i>	γυνή*	γυναῖκ-ες
<i>acc</i>	γυναῖκ-α	γυναῖκ-ας
<i>gen</i>	γυναικ-ός	γυναικ-ῶν
<i>dat</i>	γυναικ-ί	γυναικ-σί(ν) > γυναιξιί(ν)

*rendhagyó alak

(3) személyes névmás S/1, S/2 és P/2

	έν	te	ti
<i>nom</i>	ἐγώ	σύ	ὕμεῖς
<i>acc</i>	ἐμέ με*	σέ σε*	ὕμας
<i>gen</i>	ἐμοῦ μου*	σοῦ σου*	ὕμων
<i>dat</i>	ἐμοί μοι*	σοί σοι*	ὕμιν

*akkor használatos, ha nem esik rá hangsúly, ilyenkor simulószó

A zenei hangsúly 4

(1) A névszók hangsúlyozása

A főszabály szerint egy névszó mindig igyekszik megtartani a hangsúlyát nominativusbeli helyén.

Mi történik a III. deklinációban, ahol az esetvégződések megnövelik a szótagok számát?

(a) Ha a szó végéles + az utolsó mgh-ja hosszú, a végződés pedig rövid:

ἄγων + α,

akkor másodhajtottá válik:

→ ἄγωνα.

Ezt fogalmazza meg a 3. mellékszabály: a másodéles hangsúly másodhajtottá válik, ha lehet (vagyis ha fennáll ennek két feltétele: az utolsó előtti szótag hosszú, az utolsó pedig rövid).

Ha ugyenehhez a szóhoz hosszú végződés járul:

ἄγων + ων,

akkor a hangsúly nemcsak a helyén marad, de a minőségét is megőrzi, s így másodéles lesz:

→ ἄγωνων.

(b) 4. mellékszabály (mely az egyszótagú névszókra érvényes):

az egytagú névszók genitivusban és dativusban a végződést hangsúlyozzák; pluralis genitivusban hajtottan, másutt élesen:

αἶψ → αἰγός és → αἰγῶν, miközben → αἶγα.

A γυνή, γυναικός hangsúlyozása rendhagyó módon követi az egyszótagú szavak hangsúlyozását; a τίς, τί viszont rendhagyó módon eltér ettől.

(2) hangsúlyozás összevonáskor

(a) ha az összevont mgh-k közül az elsőre esett a hangsúly az összevonás előtt:

ὀράω → ὀρῶ

ὀράομεν → ὀρῶμεν

akkor hajtottá válik a hangsúly (ez a hajtás jelzi, hogy itt két mgh összevonódott).

(b) ha a másodikra esett:

ὀραόμεθα → ὀρώμεθα

akkor éles marad.

(c) ha a hangsúly az összevonandó mgh-k előtti mgh-ra esett:

θάρρεε → θάρρει

akkor változatlanul megmarad ezen a mgh-n, és a szó értelemszerűen harmadélesből másodélessé válik.

Szórend

αὐτὸς ὁ δικαστής vagy ὁ δικαστῆς αὐτός ↔ ὁ αὐτὸς δικαστής

maga a bíró

↔ ugyanaz a bíró

1. Ποῦ μοι τὰ ρόδα, ποῦ μοι τὰ ἴα,
 ποῦ μοι τὰ καλὰ σέλινα;
 ταδὶ τὰ ρόδα, ταδὶ τὰ ἴα,
 ταδὶ τὰ καλὰ σέλινα.

τὸ ρόδον, ρόδου
 τὸ ἴον, ἴου

rózsa
 ibolya

τὸ σέλινον, σελίνου
 ταδί = τάδε

zeller
 itt ezek

népdal

2. Παρὰ μὲν τῶν θεῶν ὑγίειαν εὐχονται· πάντα δὲ τὰ ἐναντία τῇ ὑγιείᾳ
 πράττουσιν.

Diogenész

ἡ ὑγίεια, ὑγείας

egészség

ἐναντίος, ἐναντίον
 + *dat*

ellentétes vmvel

εὐχομαι

kér, imádkozik

πράττω

cselekszik

3. Τοὺς ἀγαθοὺς ἄλλος μάλα μέμφεται, ἄλλος ἐπαινεῖ,
 τῶν δὲ κακῶν μνήμη γίνεται οὐδεμία.

Theognisz

ἄλλος ... ἄλλος...
 μάλα
 μέμφομαι
 ἐπαινέω

egyik..., másik...
 nagyon
 szid
 dicsér

ἡ μνήμη, μνήμης
 γίνομαι
 οὐδεμία

emlék
 lesz
 semmilyen

5. PARISZ ÍTÉLETE

A bíró dolga

ΠΑΡΙΣ (τὸ μῆλον παρὰ τοῦ θεοῦ λαμβάνει)

Φέρ' ἴδω τί καὶ βούλεται. »Ἡ καλή,« φησίν, »λαβέτω.« πῶς οὖν δύναμαι ἐγὼ θνητὸς αὐτὸς καὶ ἀγροῖκος ὢν δικαστὴς γενέσθαι θεὰς μείζονος ἢ κατὰ βουκόλον; τὰ γὰρ τοιαῦτα κρίνειν ἀστικῶν μᾶλλον· τὸ δὲ ἐμόν, αἶγα μὲν αἰγὸς ὀποτέρα ἢ καλλίων καὶ δάμαλιν ἄλλης δαμάλεως δικάζειν. αὐταὶ δὲ ὁμοίως καλαὶ εἰσιν, καὶ ὅλως περικέχυται μοι ἡ εὐμορφία αὐτῶν καὶ ἄχθομαι, ὅτι μὴ καὶ αὐτὸς ὥσπερ ὁ Ἔργος ὅλω βλέπειν δύναμαι τῷ σώματι. πῶς οὖν οὐ χαλεπὴ ἡ κρίσις;

ΕΡΜΗΣ

Οὐκ οἶδα· ὥρα δέ σοι ἤδη κρίνειν.

ΠΑΡΙΣ

Πειρώμεθα· ἐκεῖνο δὲ πρότερον εἰδέναι βούλομαι, πότερον ἐξαρκεῖ σκοπεῖν αὐτὰς ὡς ἔχουσιν, ἢ καὶ ἀποδῦσαι δεῖ πρὸς τὴν ἐξέτασιν;

ΕΡΜΗΣ

Τοῦτο μὲν τοῦ δικαστοῦ ἐστὶ. πρόστατε ὅπη καὶ θέλεις.

ΠΑΡΙΣ

Ἔοπη καὶ θέλω; γυμνάς ἰδεῖν βούλομαι.

ΕΡΜΗΣ

Ἄπόδυτε, ᾧ αὐταὶ· σὺ δ' ἐξέταξε· ἐγὼ δὲ ἀποστρέφομαι.

παρὰ + *gen*

tól/tól

ὥσπερ

éppúgy, ahogy

[φέρ(ε) ἴδω „hadd lám!"]

ὁ Ἔργος, Ἔργου

Ió százszemű óre

βούλομαι

akar, kíván (*deponens*)*

ὅλος, ὅλη, ὅλον

teljes, egész

[λαβέτω „kapja meg"]

βλέπω

néz

[δύναμαι „képes vagyok"]

τὸ σῶμα, σώματος

test

θνητός, θνητή, θνητόν

halandó

ἡ κρίσις, κρίσεως

döntés, ítélet

ἀγροῖκος, ἀγροῖκη, ἀγροῖκον

falusi, paraszt

[οἶδα „tudom”; „ismerem"]

ὄν, ὄντος	lénő, lévén (<i>folymatos melléknévi igenév</i>)	ἡ ὥρα, ὥρας	idő, ideje
ἡ θεά, θεάς	látvány	πειρῶμαι < πειράομαι	megpróbál
μείζων (<i>m, f</i>), μεῖζον (<i>n</i>) -ζονος	nagyobb, erősebb	πρότερον	előbb
ἦ	mint (<i>középfok után</i>)	[εἰδέναι	„tudni” (<i>fni igenév</i>)
κατά + <i>acc.</i>	vknek való	πότερον ... ἢ	vajon ..., vagy pedig
τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο	ilyen	ἐξαρκεῖ < ἐξαρκεί	elegendő
ἀστικός, ἀστική, ἀστικόν	városi	σκοπῶ < σκοπέω	figyel
μᾶλλον	inkább	ὡς	ahogyan
ἐμός, ἐμή, ἐμόν	az én ...m (<i>birtokjel</i>)	ἔχω + adverbium	vhogy van
		[ἀποδῦσαι	„levetkőzni” (<i>fni igenév</i>)
μέν	bizony, „azt, igen”	δεῖ < δέει	kell
ὁπότερος, ὁπότερα, ὁπότερον	melyikük (<i>függő kérdő nm</i>)	ἡ ἐξέτασις, ἐξετάσεως	vizsgálat
καλλίων, κάλλιον (-ίονος)	szebb	προστάτω	elrendel
ἡ δάμαλις, δαμάλεως	tehénüsző	ὅπη	ahogyan
ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο	egyik, másik	θέλω, ἐθέλω	akar
δικάζω	ítél	γυμνός, γυμνή, γυμνόν	meztelen
ὁμοίως	hasonlóképpen	[ἰδεῖν	„látni” (<i>fni igenév</i>)
ὄλος	teljesen	[ἀπόδυτε	„vetkőzzetek!”
[περικέχυται + <i>dat</i>	„eláraszt”, „lenyűgöz”]	ἐξετάζω	vizsgál
ἄχθομαι	bán, sajnál	ἀποστρέφω	elfordít (<i>cselekvő</i>), elfordul (<i>mediális</i>)
μή	ne(m)		

*A deponens igeék alakja medio-passzív, de jelentése cselekvő.

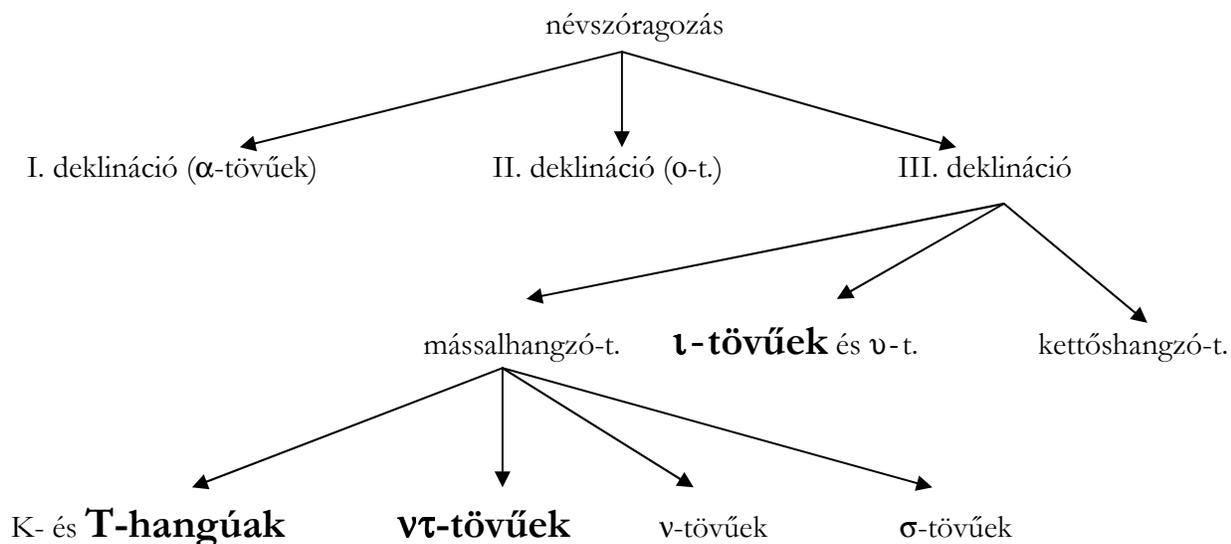

dinamikus, teátrum, teória, allergia, allegória, allopatia, homogén, homoním, homoszexuális, hologram, holokausz, pszicho-szomatikus, mikroszkóp, endoszkóp, teleszkóp, gimnázium, gimnasztika

Nyelvtan

Névszóragozás 5

(1) ντ-, ι-, τ-төvűek

(a) T-hangúak (τ-, δ- és θ-төvűek)

szótő: σωματ-
singularis *pluralis*

<i>nom</i>	τὸ σῶμα	τὰ σώματ-α
<i>acc</i>	τὸ σῶμα*	τὰ σώματ-α*
<i>gen</i>	τοῦ σώματ-ος	τῶν σωμάτ-ων
<i>dat</i>	τῷ σώματ-ι	τοῖς σώματ-σιν > σώμασι(ν)

*Lásd a semleges neműek alapszabályát (6. o.).

(b) ντ-төvűek

szótő: ὄντ-*
singularis *pluralis*

		<i>masculinum</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nom</i>	ὄν	ὄντ-εϛ	ὄν	ὄντ-α
<i>acc</i>	ὄντ-α	ὄντ-αϛ	ὄν	ὄντ-α
<i>gen</i>	ὄντ-οϛ**	ὄντ-ων	ὄντ-οϛ	ὄντ-ων
<i>dat</i>	ὄντ-ι	ὄντ-σιν > οὐσι(ν)	ὄντ-ι	οὐσι(ν)

*A létige nőnemű participiumát lásd a következő olvasmány után.

**Hangsúlyozására nem érvényes az egytagúakra vonatkozó szabály (lásd 4. (1) b).

(c) ι-tönvűek

szótó: δαμαλι- és δαμαλε- < δαμαλεῖ*- és δαμαληῖ*-
singularis *pluralis*

<i>nom</i>	δάμαλι-ς	δαμάλε-ες > δαμάλεις***
<i>acc</i>	δάμαλι-ν	δαμάλεις****
<i>gen</i>	δαμάλε-ως < δαμάληῖ-ος**	δαμάλε-ων*****
<i>dat</i>	δαμάλε-ι > δαμάλει***	δαμάλε-σι(ν)

* a j hang kiesett

** a két hang hosszúsága fölcserélődik: -ηο- > -εω- (de marad változatlanul harmadéles!)

*** -ε + -ι és -ε + -ε > -ει diftongussá összevonódva

**** a *nominativushoz* igazodva

***** a hangsúly az egyes számhoz igazodik

Igeragozás 4

magánhangzós (α, ε, ο) tönvű igék összevonása jelen (*praesens imperfectum*) időben

ε-tönvűek

σκοπε-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	σκοπέ-ω > σκοπῶ	σκοπέ-ομεν > σκοποῦμεν
2. személy	σκοπέ-εις > σκοπεῖς	σκοπέ-ετε > σκοπεῖτε
3. személy	σκοπέ-ει > σκοπεῖ	σκοπέ-ουσιν > σκοποῦσι(ν)

felszólító mód 2.sz. σκόπε-ε > σκόπει σκοπέ-ετε > σκοπεῖτε

főnévi igenév σκόπε-ειν > σκοπεῖν

A zenei hangsúly 5

A névszók hangsúlyozása

Ha a szó másodhajtott, a végződés pedig rövid:

σῶμα(τ) + -ος

akkor az ékezet marad a helyén, de hajtottból éles lesz:

→ σώματος.

Ha viszont a végződés hosszú:

σῶμα(τ) + -ων,

akkor az ékezet előre, azaz a szó vége felé ugrik, és másodéles lesz:

→ σωμάτων.

Ἡτάροζόςζό (*adverbium*)*κέρζζέ:* melléknév töve + -ως

ὄμοι-ος → ὄμοί-ως

ὄλ-ος → ὄλ-ως

1. σῶμα σήμα

τὸ σήμα, σήματος

jel, sírjel

2. Γίγνεται δ' ἐκ τῆς μνήμης ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις· αἱ γὰρ πολλαὶ μνήμαι τοῦ αὐτοῦ πράγματος μιᾶς ἐμπειρίας δύναμιν ἀποτελοῦσιν. καὶ δοκεῖ σχεδὸν ἐπιστήμη καὶ τέχνη ὅμοιον εἶναι καὶ ἐμπειρία, ἀποβαίνει δ' ἐπιστήμη καὶ τέχνη διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις.

Arisztotelész, Metafizika

γίγνομαι

ἢ ἐμπειρία, ἐμπειρίας

τὸ πρᾶγμα, πράγματος

μιᾶ (f)

ἢ δύναμις, δυνάμεως

ἀποτελέω

δοκεῖ

válík, lesz

tapasztalat, empíria

dolog

egy, egyetlen

képesség

eredményez

tűnik

εἶναι

σχεδὸν

ἢ ἐπιστήμη, ἐπιστήμης

ἢ τέχνη, τέχνης

διὰ + gen

ἀποβαίνω

lenni

majdnem, szinte

tudomány

mesterség

rénén, által

kijön; létrejön, kialakul

6. PARISZ ÍTÉLETE

Aphrodité ajánlata

ΠΑΡΙΣ

Τὴν Ἀφροδίτην σκοπεῖν βούλομαι.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Αὕτη σοι ἐγὼ πλησίον, καὶ σκόπει με ἀκριβῶς ὥσπερ τὴν Ἥραν καὶ Ἀθηνᾶν ἐξέταζες. οὐκ ἐγὼ ἤκουον ἅ ἔκειναί σοι ἔλεγον, εἰ δὲ θέλεις, ὦ καλέ, καὶ ἐμοῦ τάδε ἄκουσον. ἐγὼ γὰρ πάλαι ὀρώσά σε νέον ὄντα καὶ καλὸν ὅποιον οὐκ οἶδα εἶ τινα ἕτερον ἢ Φρυγία τρέφει, μακαρίζω μὲν τοῦ κάλλους, αἰτιῶμαι δὲ διαφθείρειν τὸ κάλλος ἐν ἐρημῖα. τί μὲν οὐκ ἀπολείπεις ταύτας τὰς πέτρας καὶ τοῦτο τὸ ἄντρον; τί δὲ μόνα βοῖδια νεμόμενά σε βλέπει; ἔπρεπεν δὲ ἤδη σοι καὶ γεγαμηκέναι, μὴ μέντοι ἀγροῖκόν τινα, οἶαι κατὰ τὴν Ἰδην αἰ γυναῖκες, ἀλλὰ τινα ἐκ τῆς Ἑλλάδος, Ἀργόθεν ἢ ἐκ Κορίνθου ἢ Λάκαιναν οἶαπερ ἡ Ἑλένη ἐστίν, νέα τε καὶ καλὴ καὶ κατ' οὐδὲν ἐλάττων ἐμοῦ ἐρωτική.

ΠΑΡΙΣ

Οὐκ οἶδα αὐτήν, ὦ Ἀφροδίτη.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Αὕτη θυγάτηρ μὲν ἐστὶ Λήδας ἐκείνης τῆς καλῆς, ἣ ὁ Ζεὺς προσῆλθε κύκνος γενόμενος.

ΠΑΡΙΣ

Ποία δὲ τὴν ιδέαν ἐστί;

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Λευκὴ μὲν ὡς κύκνος τις, ἀπαλὴ δὲ καὶ γυμνὴ τὰ πολλὰ καὶ παλαιστική. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἦβην ἦλθεν, πάντες οἱ ἄριστοι τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τὴν μνηστεῖαν ἀπήντησαν, ἐνίκησε δὲ Μενέλαος. εἰ δὲ θέλεις, ἐγὼ σοι καταπράττομαι τὸν γάμον.

ΠΑΡΙΣ

Πῶς φῆς; Οὐκ αὐτὴν Μενέλαος ἤδη ἔχει;

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Νέος εἶ σὺ καὶ ἀγροῖκος, ἐγὼ δὲ οἶδα ὡς χρὴ τὰ τοιαῦτα δρᾶν.

⚡

ἀκριβῶς ἀκούω [ἄκουσον ἐμοῦ	pontosan hall „hallgasd meg tőlem”]	οἴοσπερ, οἶάπερ, οἶόνπερ μέν ἢ ἰδέα, ἰδέας	amilyen például bizony kinézet
ὄδε, ἦδε, τόδε ὀρῶσα < ὀράωσα πάλαι νέος, νέα, νέον ὅποῖος, ὅποια, ὅποῖον	ez (közéltre mutató nm) régóta, régen fiatal amilyen	κατ' οὐδὲν ἐλάττων, ἐλάττων (ἐλάττονος) ἢ Λήδα, Λήδας ἢ θυγάτηρ, θυγατρός προςῆλθε → προσέρχομαι + dat. ὁ κύκνος, κύκνου	semennyivel sem kevesebb, kevésbé lánya vknek meglátogat, felkeres vkt
ἕτερος, ἕτερα, ἕτερον τρέφω	más táplál, nevel	[γενόμενος	hattyú válva; születve (melléknévi igenév)]
εἰ μακαρίζω + gen.	vajon (függő kérdésben) boldognak tart vm miatt/alapján	λευκός, λευκή, λευκόν ἀπαλός, ἀπαλή, ἀπαλόν	fehér finom bőrű
τὸ κάλλος, κάλλους αἰτιάομαι + ἰσθένει ἰγενέν	szépség vádol, hibáztat vm miatt	τὰ πολλά παλαιστικός, παλαιστική, παλαιστικόν	többnyire ügyesen birkózó
διαφθείρω ἢ ἐρημία, ἐρημίας	tönkre tesz magány	ἢ ἦβη, ἦβης ἦλθεν → ἔρχομαι εἰς ἦβην ἦλθεν πᾶς, πᾶσα, πᾶν ἄριστος, ἀρίστη, ἄριστον Ἀχαιοίς, Ἀχαιά, Ἀχαιόν	ifjúság, serdülőkor jut, érkezik
τί ἀπολείπω μόνος, μόνη, μόνον ἔπρεπεν → πρέπει [γεγαμηκέναι + acc	miért? elhagy egyedüli „illetl volna” → illik „házasnak lenni vkvel”, „feleségül venni vkt”]	ἐπί + acc.	felserdült minden legjobb akháj, görög ra/re, vm céljából
μέντοι οἶος, οἶα, οἶον	ámde amilyen	ἢ μνηστεία, μνηστείας ἀπήντησαν → ἀπαντάω νικάω ὁ Μενέλαος, Μενελάου	lánycérés felkeres vkt, megjelenik vk előtt győz, győztes lesz
κατά + acc. ἐκ + gen.	táján, környékén ból/ból (hangsúlytalan)	καταπράττομαι ὁ γάμος, γάμου	elintéz, nyélbe üt házasság
ἢ Ἑλλάς, Ἑλλάδος Ἄργοςθεν ἢ ἢ Κόρινθος, Κορίνθου	Görögország Argoszból vagy Korinthosz	ὡς	[φής „mondod”] hogyan (függő kérdő nm)
ἢ Λακκαίνα, Λακκαίνης	lakón (spártai) nő	δρᾶν < δράειν	cselekszik, tesz

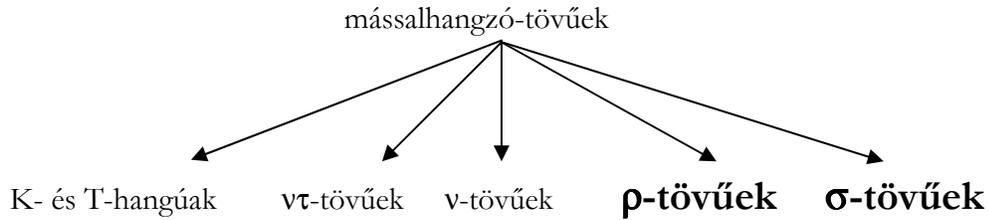
🔍

akusztika, paleocén, paleográfia, paleolitikum, neo-gót, neoprimitív, heterogén, heteronóm, lakonikus, monogám, poligám, idea, ideológia, ideális, leukémia, leukoplaszt, panoptikum, pankráción, panteista, pantomim, pánhellén, pán-európai, arisztokrata, dráma, drasztikus

Nyelvtan

Névszóragozás 6

(1) ρ-τόνűek

szótő: θυγατηρ-, -τερ-, -τρ-

singularis *pluralis*

<i>nom</i>	ἡ θυγάτηρ	αἱ θυγατέρ-ες
<i>acc</i>	τὴν θυγατέρ-α	τὰς θυγατέρ-ας
<i>gen</i>	τῆς θυγατρ-ός	τῶν θυγατέρ-ων
<i>dat</i>	τῇ θυγατρ-ί	ταῖς θυγατρ-άσι(ν)*

*hangsúlyozása rendhagyó

(2) σ-τόνűek

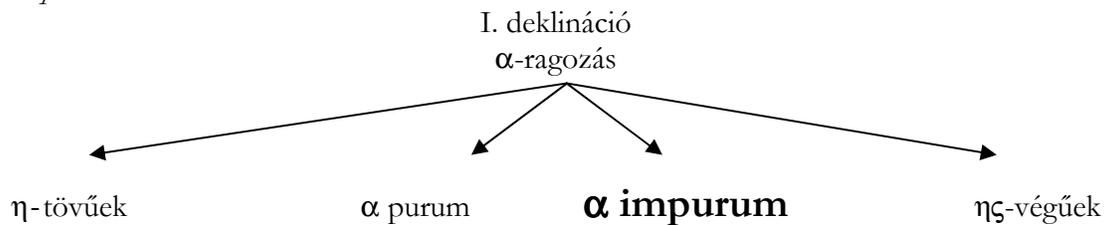
szótő: καλλοσ- és καλλεσ*-

singularis *pluralis*

<i>nom</i>	τὸ κάλλος	τὰ κάλλε-α > κάλλη
<i>acc</i>	τὸ κάλλος	τὰ κάλλε-α > κάλλη
<i>gen</i>	τοῦ κάλλε-ος > κάλλους	τῶν καλλέ-ων > καλλῶν
<i>dat</i>	τῷ κάλλε-ι > κάλλει	τοῖς κάλλεσ-σιν > κάλλεσι(ν)

*a ragozás során a σ magánhangzó előtt kiesik, a mgh-k pedig összevonódnak

(3) α *impurum*

singularis *pluralis*

<i>nominativus</i>	ἡ Λάκαινα	αἱ Λάκαιναι
<i>accusativus</i>	τὴν Λάκαιναν	τὰς Λάκαινας
<i>genitivus</i>	τῆς Λακαίνης	τῶν Λακαίνῶν
<i>dativus</i>	τῇ Λακαίνῃ	ταῖς Λακαίνοις

Összefoglalás: végződés a II. deklinációs csoportban

	<i>singularis</i>			<i>pluralis</i>	
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>m</i>	<i>f / m</i>
<i>nominativus</i>	-η	-α	-α	-ης	-αι
<i>accusativus</i>	-ην	-αν	-αν	-ην	-ας
<i>genitivus</i>	-ης	-ας	-ης	-ου	-ῶν
<i>dativus</i>	-ῆ	-α	-η	-η	-αις
<i>vocativus</i>	-η	-α	-α	-α	-αι

(4) *participium imperfectum activum**

képzése: imperfectum (ω-s) τό + -ων (-οντος)
-ουσα (-ουσης)
-ον (-οντος)

jelentése: νέμων, νέμουσα, νέμον: „legeltető”
ὄρων (ὄράων), ὄρωσα (ὄράουσα), ὄρων (ὄράων): „látó”
νικῶν, νικῶσα, νικῶν: „győző”, „győztes”

A mondat állítmányához képest egyidejűséget fejez ki.

ragozása: a ντ-, illetve az α impurum-tövéek szerint

*Vö. a létige participiumaival (előző lecke).

ἔχ-

	<i>masculinum</i>		<i>femininum</i>		<i>neutrum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ἔχων	ἔχοντες	ἔχουσα	ἔχουσαι	ἔχον	ἔχοντα
<i>accusativus</i>	ἔχοντα	ἔχοντας	ἔχουσάν	ἔχούσας	ἔχον	ἔχοντα
<i>genitivus</i>	ἔχοντος	ἔχόντων	ἔχούσης	ἔχουσῶν	ἔχοντος	ἔχόντων
<i>dativus</i>	ἔχοντι	ἔχουσι(ν)	ἔχούση	ἔχούσαις	ἔχοντι	ἔχουσι(ν)

θαρρέ-

	<i>masculinum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	θαρρέ-ων > θαρρῶν	θαρρέ-οντες > θαρροῦντες
<i>accusativus</i>	θαρρέ-οντα > θαρροῦντα	θαρρέ-οντας > θαρροῦντας
<i>genitivus</i>	θαρρέ-οντος > θαρροῦντος	θαρρε-όντων > θαρροῦντων
<i>dativus</i>	θαρρέ-οντι > θαρροῦντι	θαρρέ-ουσιν > θαρροῦσι(ν)

		<i>femininum</i>	
		<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	θαρρέ-ουσα > θαρροῦσα	θαρρέ-ουσαι > θαρροῦσαι	
<i>accusativus</i>	θαρρέ-ουσαν > θαρροῦσαν	θαρρέ-ούσας > θαρρούσας	
<i>genitivus</i>	θαρρέ-ούσης > θαρρούσης	θαρρέ-ουσῶν > θαρρουσῶν	
<i>dativus</i>	θαρρέ-ούση > θαρρούση	θαρρέ-ούσαις > θαρρούσαις	
		<i>neutrum</i>	
		<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	θαρρέ-ον > θαρροῦν	θαρρέ-οντα > θαρροῦντα	
<i>accusativus</i>	θαρρέ-ον > θαρροῦν	θαρρέ-οντα > θαρροῦντα	
<i>genitivus</i>	θαρρέ-οντος > θαρροῦντος	θαρρε-όντων > θαρρούντων	
<i>dativus</i>	θαρρέ-οντι > θαρροῦντι	θαρρέ-ουσιν > θαρροῦσι(ν)	

ὄρά-

		<i>masculinum</i>	
		<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ὄρά-ων > ὄρῶν	ὄρά-οντες > ὄρῶντες	
<i>accusativus</i>	ὄρά-οντα > ὄρῶντα	ὄρά-οντας > ὄρῶντας	
<i>genitivus</i>	ὄρά-οντος > ὄρῶντος	ὄρά-όντων > ὄρῶντων	
<i>dativus</i>	ὄρά-οντι > ὄρῶντι	ὄρά-ουσιν > ὄρῶσι(ν)	

		<i>femininum</i>	
		<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ὄρά-ουσα > ὄρῶσα	ὄρά-ουσαι > ὄρῶσαι	
<i>accusativus</i>	ὄρά-ουσαν > ὄρῶσαν	ὄρά-ούσας > ὄρῶσας	
<i>genitivus</i>	ὄρά-ούσης > ὄρῶσης	ὄρά-ουσῶν > ὄρῶσῶν	
<i>dativus</i>	ὄρά-ούση > ὄρῶση	ὄρά-ούσαις > ὄρῶσαις	

		<i>neutrum</i>	
		<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ὄρά-ον > ὄρῶν	ὄρά-οντα > ὄρῶντα	
<i>accusativus</i>	ὄρά-ον > ὄρῶν	ὄρά-οντα > ὄρῶντα	
<i>genitivus</i>	ὄρά-οντος > ὄρῶντος	ὄρά-όντων > ὄρῶντων	
<i>dativus</i>	ὄρά-οντι > ὄρῶντι	ὄρά-ουσιν > ὄρῶσι(ν)	

(5) *participium imperfectum medio-passivum*

képzése: ω-s tő + -όμενος
-ομένη
-όμενον

jelentése: νεμόμενος: „legelésző” (*mediális*) ↔ „legeltető” (*cselekvő*)
ἀκουόμενος: „hallható” (*szenvedő*) ↔ „halló” (*cselekvő*)

ragozása: az o- és η-tönűek szerint

(6) πᾶς, πᾶσα, πᾶν

szótő: παντ- (*m* és *n*) és πασα- (*f*)

	<i>singularis</i>			<i>pluralis</i>		
	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>
<i>nominativus</i>	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντ-ες	πᾶσαι	πάντ-α
<i>accusativus</i>	πάντ-α	πᾶσαν	πᾶν	πάντ-ας	πάσας	πάντ-α
<i>genitivus</i>	παντ-ός	πάσης	παντ-ός	πάντ-ων*	πασῶν	πάντ-ων*
<i>dativus</i>	παντ-ί	πάσῃ	παντ-ί	πάντ-σιν > πᾶσι(ν)*	πάσαις	πᾶσι(ν)*

*Pl/gen-ban és dat-ban nem érvényes rá az egytagúak hangsúlyozási szabálya (lásd 4 (1) b).

Igeragozás 5

(1) *praeteritum imperfectum activum*

képzés: augmentum* + ω-s tő + praeteritum-végződés

*a múlt időre jellemző bővítmény, mely az ige első hangjához járul.

Msh-val kezdődő ige előtt: ἔ-, pl. λεγ- → ἔλεγ-

a mgh-val kezdődő ige mgh-ja megnyúlik, pl. ὄρα- → ὠρα-, ἄγ- → ἤγ-

igető: λεγ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἔ-λεγ-ον	ἔ-λέγ-ομεν
2. személy	ἔ-λεγ-ες	ἔ-λέγ-ετε
3. személy	ἔ-λεγ-ε(ν)	ἔ-λεγ-ον

cselekvő praeteritum végzések

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	-ον	-ομεν
2. személy	-ες	-ετε
3. személy	-ε(ν)	-ον

(2) *aoristos*

<i>jelen</i>	<i>múlt</i>	<i>jövő</i>
praesens imperfectum √	praeteritum imperfectum √	–
–	aoristos	futurum

(a) erős *aoristos*

képzés: augmentum + igeő* + praeteritum-végződés

*A szótári alakból tudható meg; gyakran nem azonos az ω-s, azaz imperfectum-tővel.

igeő: λιπ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἔ-λιπ-ον	ἔ-λίπ-ομεν
2. személy	ἔ-λιπ-εσ	ἔ-λίπ-ετε
3. személy	ἔ-λιπ-ε(ν)	ἔ-λιπ-ον

Ugyanennek az igeének csupán az igeőben különböznek a *praeteritum imperfectum* alakjai:

ω-s tő: λειπ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἔ-λειπ-ον	ἔ-λείπ-ομεν
2. személy	ἔ-λειπ-εσ	ἔ-λείπ-ετε
3. személy	ἔ-λειπ-ε(ν)	ἔ-λειπ-ον

(b) gyenge vagy szigmás *aoristos*

képzés: augmentum + igeő + aoristos-végződés

igeő: νικη-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἔ-νίκη-σα	ἔ-νική-σαμεν
2. személy	ἔ-νίκη-σας	ἔ-νική-σατε
3. személy	ἔ-νίκη-σε(ν)	ἔ-νίκη-σαν

cselekvő aoristos-végződés

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	-σα	-σαμεν
2. személy	-σας	-σατε
3. személy	-σε(ν)	-σαν

1. Οὐδείς βλέπων βλέπει με, μὴ βλέπων δ' ὄρᾱ·
 ὁ μὴ λαλῶν λαλεῖ, ὁ μὴ τρέχων τρέχει·
 ψευδῆς δ' ὑπάρχω, πάντα δ' ἀληθῆ λέγω.

οὐδείς
 βλέπω
 λαλέω
 τρέχω

senki
 néz
 beszél
 fut

ψευδῆς
 ὑπάρχω
 ἀληθῆ

Anthologia Palatina 14.42
 hamis
 van
 igaz (*neutrum P/nom-acc*)

2. πάντων μέτρον ἄριστον

Phókilidész

τὸ μέτρον, μέτρον

mérték

3. πάθει μάθος

Aiszkhülosz, *Agamemnon*

τὸ πάθος, πάθος

szenvedés

τὸ μάθος, μάθος

tudás

7. PARISZ ÍTÉLETE

A nőrablás terve

ΠΑΡΙΣ

Πῶς καταπραττῆ μοι τὸν γάμον; ἐθέλω γὰρ καὶ αὐτὸς εἰδέναι.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Σὺ μὲν ἀποδημήσεις ὡς ἐπὶ θεάν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπειδὰν ἀφίκη εἰς τὴν Σπάρτην, ὄψεταιί σε ἢ Ἑλένη. τὸ ἐντεῦθεν δὲ ἐμὸν ἔσται τὸ ἔργον.

ΠΑΡΙΣ

Τοῦτο αὐτὸ ἄπιστόν μοι δοκεῖ. Πῶς ἀπολείψει τὸν ἄνδρα; Πῶς ἐθελήσει βαρβάρῳ καὶ ξένῳ συνεκπλεῦσαι;

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Θάρρει τούτου γε ἔνεκα. Παῖδες γὰρ μοί ἐστι δύο καλοί, Ἴμερος καὶ Ἔρωσ· οὔτοι ἡγέμονες ἔσονται τῆς ὁδοῦ· ὁ μὲν Ἔρωσ ἀναγκάσει τὴν γυναῖκα ἐρᾶν, ὁ δ' Ἴμερος ἱμερτόν τε ποιήσει σε καὶ ἐράσιμον. καὶ αὐτὴ δὲ συμπαροῦσα δεήσομαι καὶ τῶν Χαρίτων συνακολουθεῖν τε καὶ παραγίγνεσθαι· καὶ οὕτως ἅπαντες αὐτὴν ἀναπείσομεν.

ΠΑΡΙΣ

Ὅπως μὲν ταῦτα χωρήσει, ἄδηλον, ὦ Ἀφροδίτη· ἀλλ' ἐρῶ γε ἤδη τῆς Ἑλένης καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ ὄραν αὐτὴν οἶομαι καὶ πλέω εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆ Σπάρτη ἐπιδημῶ καὶ ἐπανέρχομαι ἔχων τὴν γυναῖκα· καὶ ἄχθομαι ὅτι μὴ ταῦτα ἤδη πάντα ποιῶ. Λάμβανε οὖν τὸ μῆλον.

	[εἰδέναι „megtudni” (<i>infinitivus</i>)]	ἀναγκάσει → ἀναγκάζω	kényszerít
ἀποδημήσεις → ἀποδημέω	elutazik (otthonról)	ἐράω + <i>gen</i>	vágyik vkre, szerelmes vkbe
ὡς	mint	ἱμερτός, ἱμερτή, ἱμερτόν	vonzó
ἢ θεά, θεάς	látogatás	ποιήσει → ποιέω + <i>kettős acc</i>	tesz vkt vmvé
[ἐπειδὰν ἀφίκη ἢ Σπάρτη, Σπάρτης	„amint megérkezel”] Spárta	ἐράσιμος, ἐράσιμον συμπαροῦσα → συμπάρ-ειμι	kívánatos vkvel együtt jelen van

ὄψεται → ὄράω ὄψομαι (<i>fut</i>) τὸ ἐντεῦθεν	lát (<i>fut-ban deponens!</i>) a többi	δεήσομαι + <i>acc</i> + <i>inf</i> → δέομαι	kér vkt megtenni vmt a Báj istennői
ἔσται τὸ ἔργον, ἔργου ἄπιστος, ἄπιστον δοκέω ὁ ἄνηρ, ἀνδρός	lesz dolog, munka hihetetlen tűnik férj, férfi	αἱ Χαρίτες, Χαρίτων συν-ακολουθέω παραγίγνομαι οὕτως ἅπαντες = πάντες ἀναπείσομεν → ἀναπείθω χωρέω ἄδηλος, ἄδηλον	követ mellette van, segít így rábeszél végződik bizonytalan, nem világos hogyan (<i>függő kérdés nm</i>) vél
[συνεκπλεῦσαι ἐνεκα + <i>gen</i> ὁ/ἡ παῖς, παιδός δύο ὁ Ἴμερος, Ἴμέρου ὁ Ἔρωσ, Ἔρωτος ὁ ἡγέμων, ἡγέμονος ἡ ὁδός, ὁδοῦ	„együtt elhajózni”] miatt (<i>névutó</i>) gyerek kettő Vágy Szerelem, Szenvedély vezető út	ὅπως οἶομαι πλέω εὐθύ + <i>gen</i> ἐπιδημέω ἐπανέρχομαι ἔχω	hogyan (<i>függő kérdés nm</i>) vél hajózik egyenesen vmi felé ott van, tartózkodik vhol visszatér birtokol

optika, energia, ergométer, dogma, ortodox, paradox, andrológus, barbár, berber, Borbála, xenofób, Xénia, xenon, pedagógus, dilemma, dióda, dioxid, disztichon, hegemon, anód, katód, periódus, metódus, hodométer, poéta

Nyelvtan

Igeragozás 6

(1) *futurum*

	<i>jelen</i>	<i>múlt</i>	<i>jövő</i>
<i>befejezetlen v. folyamatos</i>	praesens imperfectum √	praeteritum imperfectum √	–
<i>meghatározatlan</i>	–	aoristos √	futurum
<i>befejezett, eredményes</i>	praesens perfectum	praeteritum perfectum	futurum perfectum

(a) *futurum activum*

képzés: igeő* + σ + cselekvő praesens-végződés

*Sok igének több igetőve is van, s előfordul, hogy a *futurum* és az *aoristos* alakok más-más igetőből származnak. Egy ige szótári alakja ezért a *futurum S/1*-et is (a második helyen) tartalmazza, valamint az *aoristos S/1*-et is (a harmadik helyen). Íme például a *ποιέω* ige szótári alakjának első három tagja: *ποιέ-ω praesens imperfectum S/1*, *ποιή-σω futurum S/1*, *ἔ-ποίη-σα aoristos activi S/1*.

(A szótári alakban még további három alak szerepel; róluk később lesz szó.)

tő: ἀποδημη-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἀποδημή-σ-ω	ἀποδημή-σ-ομεν
2. személy	ἀποδημή-σ-εις	ἀποδημή-σ-ετε
3. személy	ἀποδημή-σ-ει	ἀποδημή-σ-ουσι(ν)

(b) *futurum medium*

képzés: igető + σ + mediális praesens-végződés

tő: δεη-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	δεή-σ-ομαι	δεη-σ-όμεθα
2. személy	δεή-σ-η	δεή-σ-εσθε
3. személy	δεή-σ-εται	δεή-σ-ονται

a létige futuruma:

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἔ-σ-ομαι	ἔ-σ-όμεθα
2. személy	ἔ-σ-η	ἔ-σ-εσθε
3. személy	ἔ-σ-ται	ἔ-σ-ονται

(2) *infinitivus imperfectus medio-passivi*

képzés: imperfectum-tő + -εσθαι

imperfectum-tő: γιγν- → γίγνεσθαι

1. Ἄγαθὸν τὸ αὐτοῦ ἔνεκεν.

„Platón”

2. ποιητὴν ... Ἔρως διδάσκει

Euripidész

ὁ ποιητής, ποιητοῦ	költő	διδάσκω	tanít (<i>cselekvő</i>), tanul (<i>mediális</i>)
--------------------	-------	---------	--

3. γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος

Szolón

γηράσκω	öregszik	αἰεὶ	mindig
---------	----------	------	--------

4. Χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν.

„Menandrosz”

ἡ ὁδός, ὁδοῦ ἅμα	út egyszerre	ὁ βίος, βίου βαδίζω	élet jár
---------------------	-----------------	------------------------	-------------

5.
ΟΪΔΙΠΟΥΣ Καὶ ποῦ ᾿σθ' ὁ χῶρος οὗτος, οὗ τόδ' ἦν πάθος;
ΙΟΚΑΣΤΗ Φωκίς μὲν ἢ γῆ κλήζεται, σχιστὴ δ' ὁδὸς
 ἔς ταῦτὸ Δελφῶν κάπὸ Δαυλίας ἄγει.

Szophoklész, *Oidipusz király* 732-4

᾿σθ' = ἐστί ὁ χῶρος, χώρου ἢ Φωκίς, Φωκίδος	vidék Phókisz (Delphoi és Thébai között)	κλήζω σχιστός, σχιστή, σχιστόν κάπὸ = καὶ ἀπό + <i>gen</i>	nevez szétváló, elágazó tól/től
ἢ γῆ, γῆς	föld	ἢ Δαυλία, Δαυλίας	Daulia, Phókisz északi része

8. ZEUSZ GYERMEKEI*

Ζεὺς γαμεῖ μὲν Ἥραν, καὶ τεκνοῖ Ἥβην Εἰλείθυιαν Ἴαριν, συνέρχεται δὲ πολλαῖς θνηταῖς τε καὶ ἀθανάτοις γυναίξιν. ἐκ μὲν οὖν Θέμιδος τῆς Οὐρανοῦ γεννᾷ θυγατέρας Ἔρας, Εἰρήνην Εὐνομίαν Δίκην, Μοίρας, ἐκ Διώνης δὲ Ἄφροδίτην, ἐκ δὲ Μνημοσύνης Μούσας.

Λητὼ δὲ συνελθοῦσα Διὶ κατὰ τὴν γῆν ἅπασαν ὑφ' Ἡρας ἠλαύνετο, μέχρις εἰς Δῆλον ἐλθοῦσα πρώτην Ἄρτεμιν, ὕστερον Ἀπόλλωνα ἐγέννησεν. Ἄρτεμις μὲν οὖν τὴν θήραν ἀσκήσασα παρθένος ἔμεινεν, Ἀπόλλων δὲ τὴν μαντικὴν μαθὼν παρὰ Πανὸς τοῦ Διὸς ἦκεν εἰς Δελφούς, χρησμοφδοῦσης τότε Θέμιδος· ὡς δὲ ὁ φρουρῶν τὸ μαντεῖον Πύθων ὄφις ἐκώλυεν αὐτὸν παρελθεῖν ἐπὶ τὸ χάσμα, τοῦτον ἀνελὼν τὸ μαντεῖον παραλαμβάνει.

* Apollodórosz mitológiai összefoglalója nyomán (1.13)

ὁ Ζεὺς, Διός	Zeusz	ἡ Ἄρτεμις, Ἀρτέμιδος	Artemisz
τεκνῶ	nemz	ὕστερον	később
ἡ Εἰλείθυια, Εἰλειθυίας	a szülés istennője	ὁ Ἀπόλλων, Απόλλωνος	Apollón
συνέρχομαι + <i>dat</i>	egyesül, együtt hál vkvel	ἡ θήρα, θήρας	vadászat
πολλή (<i>f</i>)	sok	ἀσκέω	gyakorol, foglalkozik
ἀθανάτος, ἀθανάτοον	halhatatlan	ἡ παρθένος, παρθένου	szűz
ἡ Θέμις, Θέμιδος	a rend istennője	μένω	marad
ὁ Οὐρανός, Οὐρανοῦ	Ég	ἡ μαντική, μαντικῆς	jóslás
γεννάω	nemz	μαθὼν → μανθάνω ἔμαθ-ον <i>aor</i>	tanul
ἡ Εἰρήνη, Εἰρήνης	a béke istennője	παρὰ + <i>gen</i>	tól/től
ἡ Εὐνομία, Εὐνομίας	a törvényesség istennője	ὁ Πᾶν, Πανός	Pán
ἡ Δίκη, Δίκης	a jog istennője	ἦκω ἦκον <i>praet imp</i>	érkezik

ἡ Μοῖρα, Μοίρας	Sors	χρησμοδέω	jósol, jóslatot ad
ἡ Διώνη, Διώνης	Dióné	τότε	akkor
ἡ Μνημοσύνη, Μνημοσύνης	Emlékezet	ὥς	mivel
ἡ Μοῦσα, Μούσης	Múzsza	φρουρέω	őriz
ἡ Λητώ, Λητοῦς	Létó	ὁ Πύθων, Πύθωνος	Püthón
κατά + acc	szerte, on/en/ön	ὁ ὄφις, ὄφεως	kígyó
ἄπασαν = πᾶσαν		κωλύω	megakadályoz
ὑφ' = ὑπό + gen	által	παρελθεῖν	odamenni
ἐλαύνω	űz	τὸ χάσμα, χάσματος	nyílás, hasadék
μέχρις εἰς + acc	egészen –ig	ἀναιρέω ἄν-ειλών	elpusztít
ἡ Δῆλος, Δήλου	Délosz (<i>sziget</i>)	παραλαμβάνω	megkap
πρῶτος, πρώτη, πρῶτον	első		

gén, protokoll, prototípus, aszkéta, Parthenon, káosz

Nyelvtan

Igeragozás 7

(1) *praeteritum imperfectum medio-passivum*

<i>jelen</i>		<i>múlt</i>			<i>jövő</i>		
pr. imp. activum √	pr. imp. medio-passivum √	praet. imp. activum √	praet. imp. medio-passivum		–		
–		aoristos act. √	aor. med.	aor. pass.	futurum act. √	futurum med. √	futurum pass.
praesens perf. act.	praesens perf. med.-pass.	praeteritum perf. act.	praeteritum perf. pass.		futurum perfectum		

képzés: augmentum + imperfectum-tő + végződés

imperfectum-tő: ἔλαυν-

singularis

pluralis

1. személy	ἤλαυν-όμην	ἤλαυν-όμεθα
2. személy	ἤλαύν-ου	ἤλαύν-εσθε
3. személy	ἤλαύν-ετο	ἤλαύν-οντο

(2) az erős *aoristos* főnévi és melléknévi igeneve activumban

(a) *infinitivus*

képzés: igető + -εῖν

aoistos-tő: ἔλθ- → ἐλθεῖν
μαθ- → μαθεῖν

Erős aoistos infinitivus az 5. olvasmányban szereplő ἰδεῖν is.

(b) *participium*

képzés: igető + -ών -οῦσα -όν

aoistos-tő: ἔλθ- → ἐλθών, ἐλθοῦσα, ἐλθόν (ἐλθόντος)
μαθ- → μαθών, μαθοῦσα, μαθόν (μαθόντος)

Participiumos szerkezetek

genitivus absolutus

χρησιμώδους Θεμίδος ~ ὅτε Θεμὶς ἐχρησιμώδεεν
Themisz jóslatadásaikor ~ amikor Themisz adott jóslatokat

Magyarázat: A genitivusban álló participium és a hozzátartozó névszó között olyan kapcsolat van, amilyen állítmány és alany között szokott lenni. Fordításkor is célszerű ezért alárendelt mondatként alakítani a szerkezetet. A participiumból lesz az állítmány, a névszóból az alany.

Rendhagyó alakok a névszóragozásban

(a) ὁ Ζεὺς Διός

<i>nominativus</i>	ὁ Ζεὺς
<i>accusativus</i>	τὸν Δία
<i>genitivus</i>	τοῦ Διός
<i>dativus</i>	τῷ Δί
<i>vocativus</i>	ὦ Ζεῦ

(b) -ιν / -ιδα

Az -ις végű T-tővű névszók, ha nem végélesek, *S/acc*-ban az -ιδα végződés helyett a rövidebb -ιν mellékalakot használják:

”Ἀρτεμιν, Θεμιν, Πάριν (lásd a 4. olvasmányt)

1. Στέφος πλέκων ποτ' εὔρον
 ἐν τοῖς ῥόδοις Ἔρωτα,
 καὶ τῶν πτερῶν κατασχῶν
 ἐβάπτισ' εἰς τὸν οἶνον,
 λαβῶν δ' ἔπιον αὐτόν·
 καὶ νῦν ἔσω μελῶν μου
 πτεροῖσι γαργαλίζει.

Anakreóni dalok (5)

τὸ στέφος, στέφους	koszorú	βαπτίζω, ἐβάπτισα <i>aor</i>	alámerít, alányom
πλέκω	fon	λαμβάνω, ἔλαβον	megfog, kézbe vesz
ποτ' = ποτέ	egyszer	πίνω, ἔπιον <i>aor</i>	iszik
εὐρίσκω, εὔρον <i>aor</i>	talál	ἔσω + <i>gen</i>	ba/be
τὸ πτερόν, πτεροῦ	szárny	τὸ μέλος, μέλους	tag, testrészt, dallam
κατασχῶν + <i>gen</i>	„megfogva” vmnél	γαργαλίζω	csiklandoz

2. τήν τοι Δίκην λέγουσι παῖδ' εἶναι Διὸς
 ἐγγύς τε ναίειν τῆς βροτῶν ἀμαρτίας.

Euripidész

τοι	bizony, „láthatod”	βροτός, βροτόν	halandó
ἐγγύς	közel	ἡ ἀμαρτία, ἀμαρτίας	hiba, bűn
ναίω	lakik		

9. ZEUSZ ÉS HERMÉSZ

ZEΥΣ

Τὴν τοῦ Ἰνάχου παῖδα τὴν καλὴν οἶσθα, ὦ Ἑρμῆ;

ΕΡΜΗΣ

Ναί· τὴν Ἰὼ λέγεις;

ZEΥΣ

Οὐκέτι παῖς ἐκείνη ἐστίν, ἀλλὰ δάμαλις.

ΕΡΜΗΣ

Τεράστιον τοῦτο· τῷ τρόπῳ δ' ἐνηλλάγη;

ZEΥΣ

Ζηλοτυπήσασα ἢ Ἥρα μετέβαλεν αὐτήν. ἀλλὰ καὶ καινὸν ἄλλο τι δεινὸν ἐπεμηχανήσατο τῇ κακοδαίμονι· βουκόλον τινὰ πολυόμματον Ἄργον τὸ ὄνομα ἐπέστησεν, ὃς νέμει τὴν δάμαλιν ἄϋπνος ὢν.

ΕΡΜΗΣ

Τί οὖν ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν;

ZEΥΣ

Καταπτάμενος ἐς τὴν Νεμέαν - ἐκεῖ δέ που ὁ Ἄργος βουκολεῖ - ἐκεῖνον ἀπόκτεινον, τὴν δὲ Ἰὼ διὰ τοῦ πελάγους ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀγαγὼν Ἴσιν ποίησον· καὶ τὸ λοιπὸν ἔστω θεὸς τῶν ἐκεῖ καὶ τὸν Νεῖλον ἀναγέτω καὶ τοὺς ἀνέμους ἐπιπεμπέτω καὶ σφζέτω τοὺς πλέοντας.

⚔

ὁ Ἰνάχος, Ἰνάχου	Inakhosz	[καταπτάμενος „leszállva”] (participium)	
	[οἶσθα „tudod”]	ἡ Νεμέα, Νεμέας	Nemea
ναί	igen	ἐκεῖ	ott
οὐκέτι	még nem	που	valahol
τεράστιος, τεράστιον	csodálatos	ἀποκτεῖνον < ἀποκτεν-σον	megöl
ὁ τρόπος, τρόπου	mód	ἀποκτείνω (aor-tő: κτεν-)	
ἐν-αλλάττ-ω,	átváltoztat	βουκολέω	pásztorcodik
ἐν-ηλλάγην <i>pass aor</i>		διά + <i>gen</i>	keresztül
ζηλοτυπέω	féltékeny(kedik)	τὸ πέλαγος, πελάγους	tenger
μετα-βάλλω,	megváltoztat	ἡ Αἴγυπτος, Αἰγύπτου	Egyiptom
μετ-έβαλον <i>aor</i>		ἄγω	vezet
καινός, καινή, καινόν	új	ἡγαγον <i>aor</i>	
δεινός, δεινή, δεινόν	szörnyű	ἡ Ἴσις, Ἰσιδος	Iszisz
ἐπιμηχανάομαι	kitervel	τὸ λοιπόν	ezentúl
		ἔστω	legyen
κακοδαίμων, κακοδαίμον	szerencsétlen	οἱ ἐκεῖ	az ottaniak
(κακοδαίμονος)		ὁ Νεῖλος, Νείλου	Nílus
πολύομματος, -όμματον	sokszemű	ἀνάγω	visszafelé hajt, duzzaszt
ὁ Ἄργος, Ἄργου	Argosz	ὁ ἄνεμος, ἀνέμου	szél
τὸ ὄνομα, ὀνόματος	név	ἐπιπέμπω	támaszt
	[ἐπέστησεν „odaállította”]	σώζω	oltalmaz
ἄυπνος, ἄυπνον*	álmatlan, éber		

* A mgh feletti kettőspont azt jelenti, hogy önállóan, a megelőző másik mgh-től külön kell ejteni: α-υ-nak, és nem αυ kettőshangzónak.

⚔

τρόπος, machinál, mechanika, démon, anemóma

Nyelvtan

Igeragozás 8

(1) a gyenge *aoristos* participiuma

képzés: igező + -σας -σασα -σαν

igező: ζηλοτυπη-	→	ζηλοτυπήσας ζηλοτυπήσασα ζηλοτυπήσαν	ποιη-	→	ποιήσας ποιήσασα ποιήσαν
------------------	---	--	-------	---	--------------------------------

	<i>masculinum</i>		<i>femininum</i>		<i>neutrum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ποιήσας	ποιήσαντες	ποιήσασα	ποιήσασαι	ποιήσαν	ποιήσαντα
<i>accusativus</i>	ποιήσαντα	ποιήσαντας	ποιήσασαν	ποιησάσας	ποιήσαν	ποιήσαντα
<i>genitivus</i>	ποιήσαντος	ποιησάντων	ποιησάσης	ποιησασῶν	ποιήσαντος	ποιησάντων
<i>dativus</i>	ποιήσαντι	ποιήσασι(ν)	ποιησάση	ποιησάσαις	ποιήσαντι	ποιήσασι(ν)

(2) *passzív aoristos* (gyenge és erős)

(a) gyenge *passzív aoristos*

képzés: augmentum + igitó* + θη + végződés

igitó: κωλυ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἐ-κωλύ-θη-ν	ἐ-κωλύ-θη-μεν
2. személy	ἐ-κωλύ-θη-ς	ἐ-κωλύ-θη-τε
3. személy	ἐ-κωλύ-θη	ἐ-κωλύ-θη-σαν

*Előfordul, hogy a *passzív aoristos* is más igitóból képezhető, mint a *futurum* vagy a *cselekvő aoristos*. Az ige szótári alakja ezért a *passzív aoristos S/1*-t is tartalmazza, és pedig az utolsó, hatodik helyen.

(b) erős *passzív aoristos*

képzés: augmentum + igitó + η + végződés

igitó: ἀλλαγ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἠλλάγ-η-ν*	ἠλλάγ-η-μεν
2. személy	ἠλλάγ-η-ς	ἠλλάγ-η-τε
3. személy	ἠλλάγ-η	ἠλλάγ-η-σαν

* augmentum: ἄ → ἠ

(3) *imperativus imperfectus S/3*, *aoristos* (gyenge) S/2, S/3 és P/2

	<i>imperfectum</i>	<i>aoristos</i> (gyenge)
<i>sing</i> /2	λέγ-ε	λέγ-σον > λέξον
<i>sing</i> /3	λεγ-έτω	λέγ-σατο > λέξατο
<i>plur</i> /2	λέγ-ετε	λέγ-σατε > λέξατε

Névszóragozás 7

(1) személyes névmás P/1

<i>nominativus</i>	ἡμεῖς
<i>accusativus</i>	ἡμᾶς
<i>genitivus</i>	ἡμῶν
<i>dativus</i>	ἡμῖν

(2) ω-végű nőneműek (kettőshangzó-tövéek)

szótő: ἰω- < ἰωF*-

<i>nominativus</i>	ἰώ
<i>accusativus</i>	ἰώ-α > ἰώ
<i>genitivus</i>	ἰω-ός** > ἰοῦς
<i>dativus</i>	ἰω-ί* * > ἰοῖ

*A F kiesése után a magánhangzók összevonódtak.

**Az egytagúak szabálya (lásd 4 (1) b) szerint.

A zenei hangsúly 6

A névszók hangsúlyozása

Ha a szó harmadéles, a végződés pedig rövid:

ὄνοματ- + -ος,

akkor az ékezet ugrik egyet, de megmarad harmadélesnek:

→ ὄνόματος.

Ha viszont a végződés hosszú: -ων,

akkor az ékezet kettő ugrik előre, és a szó másodéles lesz:

→ ὀνομάτων.

- Λέγουσιν αἰ γυναῖκες·
 >> Ἀνάκρεον, γέρων εἶ·
 λαβῶν ἔσοπτρον ἄθρει
 κόμας μὲν οὐκέτ' οὔσας,
 ψιλὸν δέ σευ μέτωπον.<<
 ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν,
 εἴτ' εἰσὶν εἴτ' ἀπῆλθον,
 οὐκ οἶδα· τοῦτο δ' οἶδα,

ὡς τῷ γέροντι μᾶλλον
 πρέπει τὸ τερπνὰ παίζειιν,
 ὅσῳ πέλας τὰ Μοίρης.

Anakreóni dalok (6)

γέρων, γέρον (γέροντος)	öreg	ἀπέρχομαι, ἀπῆλθον	elmegy; kihull
τὸ ἔσοπτρον, ἐσόπτρου	tükör	τερπνός, τερπνή, τερπνόν	élvezetes, vidám
ἄθρέω	néz	παίζω	játszik, lányok után fut
ἡ κόμη, κόμης	hajszál	τερπνὰ παίζειιν	kb. „élvezni a szerelmet”
ψιλός, ψιλή, ψιλόν	kopasz	μᾶλλον ... ὅσῳ	annyival jobban ..., minél
			inkább
σευ = σοῦ		πέλας	közel
τὸ μέτωπον, μετώπου	fejtető		

10. POSZEIDÓN ÉS HERMÉSΖ

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Ἔστιν, ὦ Ἑρμῆ, νῦν ἐντυχεῖν τῷ Δί;

ΕΡΜΗΣ

Οὐδαμῶς, ὦ Πόσειδον.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Ὅμως προσάγειλον αὐτῷ.

ΕΡΜΗΣ

Μὴ ἐνόχλει, φημί· ἄκαιρον γάρ ἐστιν.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Μῶν τῇ Ἥρᾳ σύνεστιν;

ΕΡΜΗΣ

Οὐκ, ἀλλ' ἕτεροῖόν τί ἐστιν.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Μανθάνω· ὁ Γανυμήδης ἔνδον.

ΕΡΜΗΣ

Οὐδὲ τοῦτο· ἀλλὰ μαλακῶς ἔχει αὐτός.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Πόθεν, ὦ Ἑρμῆ; δεινὸν γὰρ τοῦτο φής.

ΕΡΜΗΣ

Αἰσχύνομαι εἰπεῖν, τοιοῦτόν ἐστιν.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Ἄλλὰ οὐ χρή πρὸς ἐμὲ θεῖόν γε ὄντα.

ΕΡΜΗΣ

Τέτοκεν ἀρτίως, ὦ Πόσειδον.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Ἄπαγε, τέτοκεν ἐκεῖνος; ἐκ τίνος; οὐκοῦν ἔλαθε ἡμᾶς ἀνδρόγυνος ὄν; ἀλλὰ οὐδὲ ἐπεσήμηνεν ἢ γαστήρ αὐτῷ ὄγκον τινά. Ἐγωγε οὐδὲν καθεώρακα.

ΕΡΜΗΣ

Εὖ λέγεις· οὐ γὰρ ἐκείνη εἶχε τὸ ἔμβρυον.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Οἶδα· ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔτεκεν αὐθις ὡσπερ τὴν Ἀθηνᾶν.

ΕΡΜΗΣ

Οὐκ, ἀλλὰ ἐν τῷ μηρῷ ἐκύνει τὸ τῆς Σεμέλης βρέφος.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Εὐ γε ὁ γενναῖος· ἀλλὰ τίς ἡ Σεμέλη ἐστί;

ἔστιν	szabad, lehet	ἀρτίως	imént
ἐντυγχάνω, ἐν-έτυχον <i>aor + dat.</i>	találkozik	ἄπαγε	menj már!
οὐδαμῶς	semmiképp	οὐκοῦν	akkor hát, szóval
ὦ Ποσειδὸν → ὁ Ποσειδῶν, Ποσειδῶνος	Poszeidón <i>vocativusa</i>	λανθάνω + <i>participium</i> ἔλαθον <i>aor</i>	elkerüli a figyelmét, nem vesz észre vk (<i>acc!</i>) vmt (<i>nom!</i>)
ὅμως	azért, mégis	ἀνδρόγυνος	kétnemű
προσαγγέλλω προσ-ήγγειλα <i>aor</i>	bejelent	ἐπισημαίνω, ἐπ-εσήμηνον	jelez
ἐνοχλέω	zavar	ἡ γαστήρ, γαστρός	has
[φημί ἄκαιρος, ἄκαιρον	„mondom”] alkalmatlan	ὁ ὄγκος, ὄγκου ἔγωγε	teher én bizony, a magam részéről
μῶν	csak nem	καθοράω καθ-εώρακα <i>perf</i>	meglát, észrevesz
σύνεστιν	együtt van	εὖ	jól
ἑτεροῖος, ἑτεροία, ἑτεροῖον	másfajta	ἔχω εἶχε <i>praet imp</i>	van neki, hord
ὁ Γανυμήδης, Γανυμήδου	Ganümedész	τὸ ἔμβρυον, ἐμβρύου	magzat
ἔνδον	bent	ἡ κεφαλή, κεφαλῆς	fej
πόθεν	honnan? mi miatt?	αὐθις	megint
αἰσχύνομαι	szégyell	ὁ μηρός, μηροῦ	comb
εἶπον <i>csak aor</i>	mondta	κύω	terhes
ὁ θεῖος, θείου	nagybátya	ἡ Σεμέλη, Σεμέλης	Szemelé
γε	elvégre, bizony (<i>simulószó</i>)	γενναῖος, γενναία, γενναῖον	ügyes
τίκτω ἔτεκον <i>aor</i> τέτοκα <i>perfectum</i>	szül		

endokrin (mirigyek), endoszkóp, gasztronómia, embrió

Nyelvtan

Igeragozás 9

(1) *praesens perfectum activum*

<i>jelen</i>		<i>múlt</i>			<i>jövő</i>		
pr. imp. activum ✓	pr. imp. medio-passivum ✓	praet. imp. activum ✓	praet. imp. medio- passivum ✓		–		
–		aoristos act. ✓	aor. med.	aor. pass.	futurum act. ✓	futurum med. ✓	futurum pass.
praesens perf. activum	praesens perf. med.-pass.	praeteritum perf. act.	praeteritum perf. pass.		futurum perfectum		

képzés: reduplikáció * + perfectum-tő** + perfectum-végződés

*msh-val kezdődő igék esetében: a msh megismétlése ε–nal, például τοκ- → τε-τοκ-,
mgh-val kezdődő igéknél a kezdő mgh megnyújtásával, pl. ὄρα- → ὄρα- (mellékalak: ἔωρα-).

**A szótári alak negyedik tagja; gyakran azonos az aoristos-tővel.

cselekvő perfectum-végzések

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	-κα	-καμεν
2. személy	-κας	-κατε
3. személy	-κε(ν)	-κασι(ν)

(a) gyenge *perfectum*

reduplikált igető: ἠύρη- / εὔρη- „megtaláltam”, „megvan”

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	εὔρη-κα	εὔρή-καμεν
2. személy	εὔρη-κας	εὔρή-κατε
3. személy	εὔρη-κε(ν)	εὔρή-κασι(ν)

(b) erős *perfectum*

A végzések κ nélkül járulnak a reduplikált tőhöz.

igető: τοκ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	τέ-τοκ-α	τε-τόκ-αμεν
2. személy	τέ-τοκ-ας	τε-τόκ-ατε
3. személy	τέ-τοκ-ε(ν)	τε-τόκ-ασι(ν)

(2) φημί

	<i>singularis</i>
1. személy	φημί
2. személy	φῆς
3. személy	φησί

(3) hangváltozás

προσάγγειλον < προσ-άγγελ-σον

Magyarázat: a λ–tőnűek valamennyi aoristos alakjában a σ rótlónyújtással kiesik, azaz a τó előtti mgh megnyúlik, például az ε-ból ει lesz. A cselekvő alakok a következőképpen módosulnak:

igető: ἀγγελ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἤγγελ-σα > ἤγγειλα	ἤγγείλαμεν
2. személy	ἤγγειλας	ἤγγείλατε
3. személy	ἤγγειλε(ν)	ἤγγειλαν

Ugyanez a hangváltozás ment végbe a ν–tőnű igékben is:

ἀπόκτεν-σον > ἀπόκτεινον (→ 9. olvasmány).

1. Παρθένος εἰμὶ γυνή, καὶ παρθένου εἰμὶ γυναικός,
καὶ κατ' ἔτος τίκτω παρθένος οὔσα γυνή.

Anthologia Palatina 14.42

τὸ ἔτος, ἔτους → κατ' ἔτος ἔν → évente

2. Οὐδεὶς ἀνθρώπων οὔτ' ἔσσειται οὔτε πέφυκεν,
ὅστις πᾶσιν ἀδῶν δύσεται εἰς Ἄιδεω·
οὐδὲ γὰρ ὃς θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει,
Ζεὺς Κρονίδης, θνητοῖς πᾶσιν ἀδεῖν δύναται.

Theognisz

ἔσσειται = ἔσται
ἀνδάνω, ἦδον *aor*
δύσεται
Ἄιδεω = Ἄιδου

tetszik
„merül majd alá”

θνητοῖσι = θνητοῖς
ἀθανάτοισιν = ἀθανάτοις
ἀνάσσω + *dat*
ὁ Κρονίδης, Κρονίδου

uralkodik vkn
Kronosz fia

11. POSZEIDÓN ÉS HERMÉSΖ

(folytatás)

ΕΡΜΗΣ

τίς ἡ Σεμέλη ἐστί; Θηβαία, τῶν Κάδμου θυγατέρων μία. ταύτη συνελθὼν ἐγκύμονα ἐποίησεν.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Εἶτα ἔτεκεν, ὦ Ἑρμῆ, ἀντ' ἐκείνης;

ΕΡΜΗΣ

Καὶ μάλα, εἰ καὶ τοῦτο παράδοξόν σοι δοκεῖ· τὴν μὲν γὰρ Σεμέλην ἡ Ἥρα - οἶσθα ὡς ζηλότυπός ἐστι - πείθει αἰτῆσαι παρὰ τοῦ Διὸς μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἤκειν παρ' αὐτήν· ὡς δὲ ἐπείσθη καὶ ἦκεν ἔχων καὶ τὸν κεραυνόν, ἀνεφλέγη ὁ ὄροφος, καὶ ἡ Σεμέλη μὲν διαφθείρεται ὑπὸ τοῦ πυρός, ἐμὲ δὲ κελεύει ἀνατεμόντα τὴν γαστέρα τῆς γυναικὸς ἀνακομίσει ἀτελὲς ἔτι αὐτῷ τὸ ἔμβρυον ἐπτάμηνον· καὶ ἐπειδὴ ἐποίησα, διελὼν τὸν ἑαυτοῦ μηρὸν ἐντίθησιν. καὶ νῦν τρίτῳ ἡδὴ μηνὶ ἐξέτεκεν αὐτὸ καὶ μαλακῶς ἀπὸ τῶν ὠδίνων ἔχει.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Νῦν οὖν ποῦ τὸ βρέφος ἐστίν;

ΕΡΜΗΣ

Εἰς τὴν Νῦσαν ἀποκομίσας παρέδωκα ταῖς Νύμφαις ἀνατρέφειν Διόνυσον.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ

Οὐκοῦν ἀμφοτέρω τοῦ Διονύσου τούτου καὶ μήτηρ καὶ πατήρ ὁ ἀδελφός ἐστιν;

ΕΡΜΗΣ

Ἔοικεν. ἄπειμι δ' οὖν ὕδωρ αὐτῷ πρὸς τὸ τραῦμα οἴσων καὶ τὰ ἄλλα ποιήσων ἃ νομίζεται ὥσπερ λεχοῖ.

Θηβαῖος, Θηβαία, Θηβαῖον thébai

ἑαυτὸν ἢν ὁ

önmagát (*visszabátó
nm*)

ὁ Κάδμος, Κάδμου

Kadmosz

[ἐντίθησιν „beleteszi”]

μία (<i>f</i>), μίας	egy	τρίτος, τρίτη, τρίτον	harmadik
ἐγκύμων (<i>m, f</i>), ἐγκῶμον (<i>n</i>) (ἐγκύμονος) εἶτα	terhes aztán, akkor	ὁ μὴν, μηνός	hónap
ἀντί + <i>gen</i>	helyett	μαλακός, μαλακή, μαλακόν	gyenge
καὶ μάλα	de igen, pontosan	ἀπό + <i>gen</i>	tól/től
παράδοξος, παράδοξον	képtelen	ἡ ὠδὶς, ὠδῖνος	fájás
ὥς + <i>mnév</i>	mennyire	ἡ Νῦσα, Νύσας	Nüssza
ζηλότυπος (<i>m, f</i>), ζηλότυπον(<i>n</i>) πεῖθω	féltékeny rávesz, meggyőz	ἀποκομίζω	elvisz
αἰτέω (παρά + <i>gen</i>) ἤτησα <i>aor</i> μετά + <i>gen</i>	kér vktől val/vel	παρέδωκα*	átadtam
ἡ βροντή, βροντῆς	mennydörgés	ἡ Νύμφη, Νύμφης	Nümpha
ἡ ἀστραπή, ἀστραπῆς	villám	ἀνατρέφω	felnevel
ὁ κεραυνός, κεραυνοῦ	villámcsapás	ἀμφοτέρος, ἀμφοτέρα, ἀμφοτέρον	mindkettő
ἀναφλέγω ἀν-εφλέγη <i>pass aor</i> ὁ ὄροφος, ὀρόφου	lángra gyújt (<i>act</i>), gyúl (<i>pass</i>) tető	ἡ μήτηρ, μητρός	anya
τὸ πῦρ, πυρρός	tűz	ὁ πατήρ, πατρός	apa
ἀνατέμνω ἀν-έτεμον <i>aor</i> ἀνακομίζω ἀν-εκόμισα <i>aor</i> ἀτελής (<i>m, f</i>), ἀτελής (<i>n</i>) (ἀτελοῦς) ἔτι	felvág elhoz kifejletlen még	ὁ ἀδελφός, ἀδελφοῦ	fivér
ἐπτάμηνος (<i>m, f</i>), ἐπτάμηνον(<i>n</i>) διαιρέω δι-εἶλον <i>aor</i>	héthónapos ketté vág, felhasít	ἔοικεν	„úgy látszik”
		ἄπειμι	elmegyek
		τὸ ὕδωρ, ὕδατος	víz
		τὸ τραῦμα, τραύματος	seb
		φέρω οἶσω <i>fut</i>	visz, hoz
		ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο	másik
		νομίζεται	szokás (<i>mediális</i>)
		ὥσπερ	mint
		ἡ λεχώ, λεχοῦς	gyermekágyas

paradox, pirománia, pirotechnika, metropolisz, metró, páτριάρκα, hidroterápia, hidromasszázs, hidrodinamika, hidrogén, traumatológus

Nyelvtan

Névszóragozás 8

(1) visszaható névmás S/3

	<i>masculinum</i>		<i>femininum</i>		<i>neutrum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>accusativus</i>	ἑαυτόν	ἑαυτούς	ἑαυτήν	ἑαυτάς	ἑαυτό	ἑαυτά
<i>genitivus</i>	ἑαυτοῦ	ἑαυτῶν	ἑαυτῆς	ἑαυτῶν	ἑαυτοῦ	ἑαυτῶν
<i>dativus</i>	ἑαυτῷ	ἑαυτοῖς	ἑαυτῇ	ἑαυταῖς	ἑαυτῷ	ἑαυτοῖς

(2) σ-tővű melléknevek*

	<i>masculinum/femininum</i>		<i>neutrum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ἄτελής	ἄτελέσ-ες > ἄτελεῖς	ἄτελέσ	ἄτελέσ-α > ἄτελεῖ
<i>accusativus</i>	ἄτελέσ-α > ἄτελεῖ	ἄτελεῖς**	ἄτελέσ	ἄτελέσ-α > ἄτελεῖ
<i>genitivus</i>	ἄτελους	ἄτελων	ἄτελοῦς	ἄτελων
<i>dativus</i>	ἄτελεῖ	ἄτελεσι(v)	ἄτελεῖ	ἄτελεσι(v)

*Vö. Névszóragozás 5. (1) c.

**A *pluralis nominativus* hasonlóságára.

(3) ρ-tővűek

A **θυγάτηρ**-hez hasonlít még három főnév deklinációja, melyeknek egyaránt három tövet mutatnak a ragozásuk során: a **μήτηρ μητρός**, **πατήρ πατρός** és a **γαστήρ γαστρός**.

Igeragozás 10

(1) a gyenge *aoristos* cselekvő *infinitivusa*

képzése: aoristos-tő + -σαι

igető: αἰτη- → αἰτῆσαι

(2) *participium futurum*

képzés: futurum-tő + σ + -ων -ουσα -ον

igető: ποιη- → ποιήσων ποιήσουσα ποιήσον

(3) hangváltozás

(a) ἐ-πειθ- + -θη → ἐπέισθη

Magyarázat: ha a T-tővű (τ, δ, θ) igékhez T-hanggal (τ, δ, θ) kezdődő végződés járul, a T-tő σ-vá

hasonul el: τ- + τ- → στ-

θ- + θ- → σθ-

- (b) ἀνακομιδ- + -σαι → ἀνακομίσαι
 ἀνακομιδ- + -σας → ἀποκομίσας

Magyarízat: ha a T-tónú (τ, δ, θ) igékhez σ-val kezdődő végződés járul, a T nyomtalanul hang kiesik: δ- + σ → σ.

1. Κόσμον τόνδε, τὸν αὐτὸν ἀπάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ ἀείζων.

Hérakleitosz

ἀείζωος, ἀείζων örökéletű, örökkévaló

2. Τίς σοι πατήρ;
 πόθεν τῶν δήμων εἶ;
 τίς σοι πατὴρ πατήρ;
 τίς μήτηρ;
 τίς μητὴρ πατήρ;
 πόθεν τῶν δήμων ἔστι;
 ἔστιν σοι Ἄπολλων Πατρῶος καὶ Ζεὺς Ἐρκεῖος;
 ποῦ ταῦτα τὰ ἱερά ἔστιν;

Arisztotelész nyomán

ὁ δήμος, δήμου
 Πατρῶος

község, démosz
 atyai, ősi

Ἐρκεῖος
 τὸ ἱερόν, ἱεροῦ

háznédő (tkp. kerítésvédő)
 szentély

12. ΗΨΑΙΣΤΟΣΖ ΕΣ ΖΕΥΣΖ

ΗΨΑΙΣΤΟΣ

Τί με, ὦ Ζεῦ, δεῖ ποιεῖν; ἤκω γάρ, ὡς ἐκέλευσας, ἔχων τὸν πέλεκυν ὀξύτατον, εἰ καὶ λίθους δέοι μιᾶ πληγῇ διατεμεῖν.

ΖΕΥΣ

Εὖ γε, ὦ Ἥφαιστε· ἀλλὰ δῖέλέ μου τὴν κεφαλὴν εἰς δύο κατενεγκών.

ΗΨΑΙΣΤΟΣ

Πειρᾶ μου, εἰ μέμνηνα; πρόστατε δ' οὖν τάληθές ὅπερ θέλεις σοὶ γενέσθαι.

ΖΕΥΣ

Τοῦτο αὐτό, διαιρεθῆναί μοι τὸ κρανίον· εἰ δὲ ἀπειθήσεις, οὐ νῦν πρῶτον ὀργιζομένου πειράση μου. ἀλλὰ χρὴ καταφέρειν παντὶ τῷ θυμῷ μηδὲ μέλλειν ἀπόλλυμαι γὰρ ὑπὸ τῶν ὠδίνων, αἶ μοι τὸν ἐγκέφαλον ἀναστρέφουσιν.

ΗΨΑΙΣΤΟΣ

Οὐ κακόν τι, ὦ Ζεῦ, ποιήσομεν; ὀξύς γὰρ ὁ πέλεκύς ἐστὶ καὶ οὐκ ἀναιμωτὶ οὐδὲ κατὰ τὴν Εἰλήθουσαν μαιώσεταιί σε.

ΖΕΥΣ

Κατένεγκε μόνον, ὦ Ἥφαιστε, θαρρῶν· οἶδα γὰρ ἐγὼ τὸ σύμφερον.

ΗΨΑΙΣΤΟΣ

Κατοίσω· τί γὰρ χρὴ ποιεῖν σοῦ κελεύοντος; τί τοῦτο; κόρη ἔνοπλος; μέγα, ὦ Ζεῦ, κακὸν εἶχες ἐν τῇ κεφαλῇ· εἰκότως γοῦν ὀξύθυμος ἦσθα τηλικαύτην ὑπὸ τὴν μήνιγα παρθένον ζωογονῶν καὶ ταῦτα ἔνοπλον· ἦ που στρατόπεδον, οὐ κεφαλὴν ἔλαθες ἔχων. ἡ δὲ πηδᾶ καὶ πυρριχίζει καὶ τὴν ἀσπίδα τινάσσει καὶ τὸ δόρυ πάλλει καὶ τὸ μέγιστον, καλὴ πάνυ καὶ ἀκμαία γεγένηται δὴ ἐν βραχεῖ· γλαυκῶπις μὲν, ἀλλὰ κοσμεῖ τοῦτο ἡ κόρυς. ὥστε, ὦ Ζεῦ, μαίωτρά μοι ἀπόδος ἐγγυήσας ἤδη αὐτήν.

ΖΕΥΣ

Ἄδύνατα αἰτεῖς, ὦ Ἥφαιστε· παρθένος γὰρ ἀεὶ ἐθελήσει μένειν. ἐγὼ δ' οὖν τό γε ἐπ' ἐμοὶ οὐδὲν ἀντιλέγω.

ΗΨΑΙΣΤΟΣ

Τοῦτ' ἔθελον· ἐμοὶ μελήσει τὰ λοιπὰ, καὶ ἤδη συναρπάσω αὐτήν.

ΖΕΥΣ

Εἶ σοι ῥάδιον, οὕτω ποίει· πλὴν οἶδα ὅτι ἀδυνάτων ἐρᾶς.

⚔

ὁ πέλεκυς, πελέκεως	bárd (<i>i-tövű!</i>)	τηλικούτος, τηλικαύτη, τηλικούτο	ekkora
ὄξύς, ὄξεια, ὄξύ	éles	ὑπό + <i>acc</i>	alatt, alá
ὁ λίθος, λίθου	kő	ἡ μῆνιγξ, μῆνιγγος	agyhártya
ἡ πληγῆ, πληγῆς	ütés	ζωογονέω	élv szül
διατέμνω, -έτεμον <i>aor</i>	kettévág	καὶ ταῦτα	ráadásul
εὖ γε	rendben	ἦ που	nyilvánvalóan
καταφέρω κατ-οἶσω <i>fut</i> κατ-ήνεγκον <i>aor</i>	lesújt	τὸ στρατόπεδον, στρατοπέδου	hadsereg
μαίνω ἔμηναι <i>aor</i> μέμηναι <i>perf</i>	őrült	πηδᾶω	ugrik, ugrál
τάληθές	igazán	πυρριχίζω	fegyvertáncot jár
ἀληθής, ἀληθές (ἀληθοῦς)	igaz	ἡ ἀσπίς, ἀσπίδος	pajzs
[διαιρεθῆναι	„ketté legyen vágva”]	τινάσσω	ráz
τὸ κρανίον, κρανίου	koronya	τὸ δόρυ, δόρατος	dárda
ἀπειθέω	nem engedelmeskedik	πάλλω	forgat
ὀργίζω ὀργίζομαι πειράομαι + gen.	haragít (<i>act</i>), haragszik (<i>med</i>) próbára tesz vkt; megtapasztal vkt	πάνυ	nagyon
ὁ θυμός, θυμοῦ	erő, lendület	ἄκμαῖος, ἄκμαία, ἄκμαῖον	érett
		[γεγένηται <i>perf</i>	„lett”]
		→ γίγνομαι ἐγένετο <i>aor</i>	
μέλλω	habozik	ἐν βραχεῖ	rövid idő alatt
[ἀπόλλυμαι	„elpusztul”]	βραχύς, βραχεῖα, βραχύ	rövid
ὁ ἐγκέφαλος, ἐγκεφάλου	agyvelő	γλαυκῶπις, γλαυκῶπιδος	bagolyszemű
ἀνα-στρέφω	kiborít, kiugrasztja a helyéről	κοσμέω	ékesíti, szépen áll neki
ἦσθα <i>praet</i> → εἰμί	„voltál”	ἡ κόρυς, κόρυθος	sisak

ἀναιμωτί	vér nélkül	ὥστε	úgyhogy
κατά + acc.	szerint	τὰ μαιώτρα, μαιωτρῶν	bábaasszony fizetsége
μαιόομαι	szülni segít		[ἀπόδος „add”]
μόνον	csak	ἐγγυάω	eljegyez, feleségül ad
σύμφερος, σύμφερον	hasznos	ἀδύνατος, ἀδύνατον	lehetetlen
ἡ κόρη, κόρης	lány	τὸ ἐπ’ ἐμοί	a magam részéről
ἔνοπλος, ἔνοπλον	fegyveres	ἀντιλέγω	ellenkezem
μέγας, μεγάλη, μέγα	nagy	μέλει + dat μελήσει fut	gondja van vknek (dat.) vmre (nom.)
εἰκότως	joggal, érthetően	συν-αρπάζω -αρπάσω fut	elragad
γοῦν	hát ezért	ῥάδιος, ῥαδία, ῥαδιον	könnyű
ὀξύθυμος, ὀξύθυμον	ingerült, ideges	πλήν	azonban, azért

oxigén, monolit, neo-, mezo-, paleolitikum, litográfia, eutanázia, evangélium, Eugénia, eufémizmus, eufória, eukaliptusz, empirikus, mánia, monológ, monogám, stratégia, glaukóma, hárpia, Harpagon

Nyelvtan

Igeragozás 10

(1) optativus imperfectus

képzés: imperfectum-tő + cselekvő optativus-végződés

jelentés: 1. önállóan óhajtás: ἔχοιμι ἄσπίδα ”bár volna pajzsom”

2. εἰ után lehetséges feltétel: εἰ ἔχοιμι ἄσπίδα ”ha volna pajzsom”

igető: ἔχ-

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἔχ-οιμι	ἔχ-οιμεν
2. személy	ἔχ-οις	ἔχ-οιτε
3. személy	ἔχ-οι	ἔχ-οιεν

cselekvő optativus-végződés

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	-οιμι	-οιμεν
2. személy	-οις	-οιτε
3. személy	-οι	-οιεν

(2) az erős *aoristos infinitivusa mediumban*
képzés: igeő + -έσθαι

igeő: **τεμ-** → **τεμέσθαι**

(3) az erős *aoristos mediális participiuma*
képzés: az ige aoristos-töve* +
 -ομένος
 -ομένη
 -ομένον

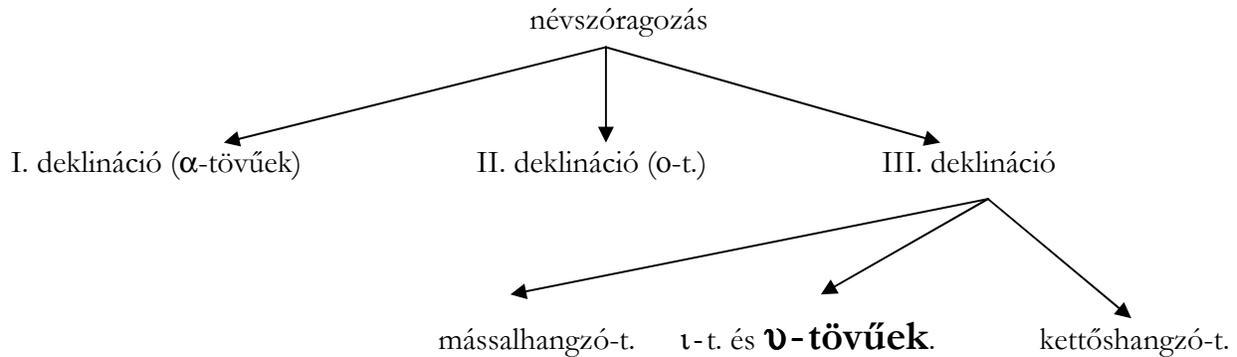
ragozása: az ο- és η-tönűek szerint

jelentése: az ige alapjelentésétől függően mediális vagy cselekvő, gyakran előidejűséget fejez ki. Például:
 κύκνος γενομένος "hattyúvá válva".

* Lásd alább Igeragozás 5.

Névszóragozás 9

(1) υ-τὸνῦ melléknevek

két τὸνῦk van: -υ és -ε (< -εϜ)

ὀξύς, ὀξεια, ὀξύ

	<i>masculinum</i>		<i>femininum</i>		<i>neutrum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	ὀξύς	ὀξέ-ες > ὀξεις	ὀξεια	ὀξειαι	ὀξύ	ὀξέ-α
<i>accusativus</i>	ὀξύ-ν	ὀξεις	ὀξειαν	ὀξειας	ὀξύ	ὀξέ-α
<i>genitivus</i>	ὀξέ-ος	ὀξέ-ων	ὀξειας	ὀξειῶν	ὀξέ-ος	ὀξέ-ων
<i>dativus</i>	ὀξέ-ι > ὀξει	ὀξέ-σι(ν)	ὀξεια	ὀξειαις	ὀξει	ὀξέ-σι(ν)

(2) μέγας, μεγάλη, μέγα

	<i>singularis</i>			<i>pluralis</i>		
	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>	<i>masculinum</i>	<i>femininum</i>	<i>neutrum</i>
<i>nominativus</i>	μέγας	μεγάλη	μέγα	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα
<i>accusativus</i>	μέγαν	μεγάλην	μέγα	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα
<i>genitivus</i>	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
<i>dativus</i>	μεγάλῳ	μεγάλη	μεγάλῳ	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις

1. Εἶθε λύρα καλή γενοίμην ἔλεφαντίνη
καί με καλοὶ παῖδες φέροιεν Διονύσιον ἐς χορόν.
εἶθ' ἄπυρον καλὸν γενοίμην μέγα χρυσίον
καί με καλή γυνή φοροίη καθαρὸν θεμένη νόον.

Lakomai dalok (18)

εἶθε	bárcsak	ἄπυρον χρυσίον	termésarany (nem olvasztással nyert), aranytög
ἢ λύρα, λύρας γενοίμην ἐλεφάντινος, -η, -ον Διονύσιος, Διονύσιον ὁ χορός, χοροῦ	líra „lennék” elefántcsont- dionüszoszi kar	φορέω καθαρός, καθαρά, καθαρὸν θεμένη νόος = νοῦς	viz tisza „téve” lélek

2. εἰμὶ δ' ἐγὼ θεράπων μὲν Ἐνυαλίῳ ἄνακτος
καὶ Μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος.
3. ἐν δορὶ μὲν μοι μᾶζα μεμαγμένη, ἐν δορὶ δ' οἶνος
Ἴσμαρικός· πίνω δ' ἐν δορὶ κεκλιμένος.

Arkhilokhosz

ὁ θεράπων, θεράπωντος Ἐνυάλιος, Ἐνυαλίῳ = Ἐνυαλίου Μουσέων = Μουσῶν ἐρατός, ἐρατή, ἐρατόν τὸ δῶρον, δώρου	szolga Enüaliosz: „a Harcias” (harc isten v. Arész mellékneve) szeretett, kedves ajándék, adomány	ἐπιστάμενος + <i>acc</i> ἢ μᾶζα, μάζας μεμαγμένη Ἴσμαρικός (οἶνος) κεκλιμένος	értő tészta, lepény meggyúrt iszmaroszi (bor) „ráfekve”
--	---	---	---

4. Ὁ βίος βραχύς, ἢ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξύς, ἢ δὲ πείρα σφαλερὴ,
ἢ δὲ κρίσις χαλεπή.

Hippokratész

μακρός, μακρά, μακρόν ἢ πείρα, πείρας	hosszú próbálkozás, kísérlet	σφαλερός, σφαλερά, σφαλερόν	bizonytalan, kétséges
--	---------------------------------	--------------------------------	-----------------------

13. DIOGENÉSZ ÉS HÉRAKLÉSZ AZ ALVILÁGBAN

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Οὐχ Ἡρακλῆς οὗτός ἐστιν; οὐ μὲν οὖν ἄλλος, μὰ τὸν Ἡρακλέα. τὸ τόξον, τὸ ρόπαλον, ἡ λεοντῆ, τὸ μέγεθος, ὅλος Ἡρακλῆς ἐστιν. εἶτα τέθηκεν Διὸς υἱὸς ὢν; εἶπέ μοι, ὦ καλλίνικε, νεκρὸς εἶ; ἐγὼ γὰρ σοι ἔθυον ὑπὲρ γῆς ὡς θεῶ.

ΗΡΑΚΛΗΣ

Καὶ ὀρθῶς ἔθυες· αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Ἡρακλῆς ἐν τῷ οὐρανῷ τοῖς θεοῖς σύνεστι »καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην,« ἐγὼ δὲ εἰδωλὸν εἰμι αὐτοῦ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Πῶς λέγεις; εἰδωλὸν τοῦ θεοῦ; καὶ δύναται τις ἐξ ἡμισείας μὲν θεὸς εἶναι, τεθνάναι δὲ τῷ ἡμίσει;

ΗΡΑΚΛΗΣ

Ναί· οὐ γὰρ ἐκεῖνος τέθηκεν, ἀλλ' ἐγὼ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Μανθάνω· ἀντανδρὸν σε τῷ Πλούτωνι παραδέδωκεν ἀνθ' ἑαυτοῦ, καὶ σὺ νῦν ἀντ' ἐκείνου νεκρὸς εἶ.

ΗΡΑΚΛΗΣ

Τοιοῦτό τι.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Ἄλλ' εἶπέ μοι πρὸς τοῦ σοῦ Ἡρακλέους, ὅποτε ἐκεῖνος ἔζη, συνῆς αὐτῷ καὶ τότε εἰδωλὸν ὢν; ἢ εἷς μὲν ἦτε παρὰ τὸν βίον, ἐπεὶ δὲ ἀπεθάνετε, διαιρεθέντες ὁ μὲν εἰς θεοὺς ἀπῆλθεν, σὺ δὲ τὸ εἰδωλὸν, ὡσπερ εἰκὸς ἦν, εἰς ἄδου πάρει;

ΗΡΑΚΛΗΣ

Ἔδει μὲν μηδὲ ἀποκρίνεσθαι πρὸς ἄνδρα τοιοῦτον· ὅμως δ' οὖν καὶ τοῦτο ἄκουσον· ὅπόσον μὲν γὰρ Ἀμφιτρώωνος ἐν τῷ Ἡρακλεῖ ἦν, τοῦτο τέθηκεν καὶ εἰμι ἐγὼ ἐκεῖνο πᾶν, ὃ δὲ ἦν τοῦ Διός, ἐν οὐρανῷ σύνεστι τοῖς θεοῖς.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Σαφῶς νῦν μανθάνω· δύο γὰρ φῆς ἔτεκεν ἡ Ἀλκμήνη κατὰ τὸ αὐτὸ Ἡρακλέας, τὸν μὲν ὑπ' Ἀμφιτρώωνι, τὸν δὲ παρὰ τοῦ Διός, ὥστε ἐλάθετε δίδυμοι ὄντες ὁμομήτριοι.

ΗΡΑΚΛΗΣ

Οὐκ, ᾧ μάταιε· ὁ γὰρ αὐτὸς ἄμφω ἦμεν.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ

Οὐκ ἔστι μαθεῖν τοῦτο ῥάδιον, συνθέτους δύο ὄντας Ἡρακλέας, ἐκτὸς εἰ μὴ ὥσπερ ἵπποκένταυρός τις ἦτε εἰς ἓν συμπεφυκότες ἄνθρωπός τε καὶ θεός.

Ἡρακλῆς, Ἡρακλέους	Héraklész	ζάω (ἔζη < ἔζα-ε)	él
μὲν οὖν	egészen biztosan	συν-ῆς σύνειμι	együtt van
μὰ τὸν Ἡρακλέα	Héraklészre!, „istenemre!” (<i>bizonygatáskor</i>)	εἷς (ἐνός), μία (μιάς), ἓν (ἐνός)	egy
τὸ τόξον, τόξου	íj	παρά + <i>acc</i>	alatt
τὸ ῥόπαλον, ῥοπάλου	bunkósbot	ὁ βίος, βίου	élet
ἡ λεοντῆ, λεοντῆς	oroszlánbőr	διαιρέω διεἶλον <i>aor</i> διηρέθην <i>pass aor</i>	szétválaszt
τὸ μέγεθος, μεγέθους	magasság, termet	ἄπερχομαι -ἦλθον <i>aor</i>	eltávozik
ἀποθνήσκω ἀπέθανον <i>aor</i> τέθνηκα <i>perf</i>	meghal	εἰκός	természetes, valószínű
καλλίνικος, καλλίνικον	szépengyőző	ἄδης, ἄδου	alvilág
νεκρός, νεκρά, νεκρόν	halott	πάρειμι	jelen van, van vhol
θύω	áldoz	ἀποκρίνομαι	válaszol
ὑπέρ + <i>gen</i>	felett, on/en/ön	ὀπόσος, ὀπόση, ὀπόσον	amennyi
ὀρθός, ὀρθή, ὀρθόν	helyes	ὁ Ἄμφιτρώων, Ἄμφιτρώωνος	Amphitruón
καλλίσφυρος, καλλίσφυρον	szép bokájú	σαφής, σαφές	világos
τὸ εἶδωλον, εἰδώλου	árnykép, halott árnya	ἡ Ἄλκμήνη, Ἄλκμήνης	Alkméné
	[δύναται „képes”]	κατὰ τὸ αὐτό	egyszerre
ἡμισυς, ἡμίσεια, ἡμισυ	fele vmnek	οἱ δίδυμοι	ikrek
ἡ εἰκῶν, εἰκῶνος	képmás	ὁμομήτριος, ὁμομήτριον	egy anyától való
ἄντανδρος	helyettes	μάταιος, ματαία, μάταιον	bolond
ὁ Πλούτων, Πλούτωνος	Plutón	ἄμφω	mindketten
παραδέδωκεν*	átadta (<i>perfectum</i>)	σύνθετος, σύνθετον	összetett
ἑαυτόν, ἑαυτήν, ἑαυτό	magát (<i>visszabátó</i>)	ἐκτός	kivéve

πρός + <i>gen</i>	<i>nm</i>) „az istenért” (<i>könyörgésben</i>)	ὁ ἵπποκένταυρος, -κενταύρου	kentaur
ὁπότε	amikor	συμπεφυκώς (<i>m</i>) συμπεφυκότης	összenőtt → φύω πέφυκα <i>perf</i>

toxikus, leopárd, nekrológ, nekropolisz, ortográfia, ortodox, ortopéd, idol, ikon, zoológia, zoo-csemege, biológia, bioszféra, biotermék, biomassza, szintetikus

Nyelvtan

Igeragozás 11

(1) a létige múlt ideje

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1. személy	ἦ(ν)	ἦμεν
2. személy	ἦσθα	ἦτε
3. személy	ἦν	ἦσαν

(2) a cselekvő *infinitivus perfectus*

képzés: perfectum-tő + -ναι

igető: τεθνα- → τεθνάναι

Az eddig előfordult főnévi igenevek:

<i>imperfectum</i>	<i>activum</i>	<i>medium</i>	<i>passivum</i>
<i>aoristos</i> (erős)	τέμν-ειν τεμ-εῖν	τέμν-εσθαι τεμ-έσθαι	τέμν-εσθαι
<i>aoristos</i> (gyenge)	αἰτῆ-σαι		
<i>perfectum</i>	τεθνά-ναι		

(3) az erős *aoristos imperativusa* S/2, S/3 és P/2-ben

képzés: igitő + -έ -έτω -έτε

igitő: εἰπ-

<i>sing</i> /2	εἰπ-έ*
<i>sing</i> /3	εἰπ-έτω
<i>plur</i> /2	εἰπ-έτε

*Hangsúlyozása rendhagyó.

Az eddig előfordult *imperativus* alakok

	<i>imperfectum</i>	<i>aoristos</i> (gyenge)	<i>aoristos</i> (erős)
<i>sing</i> /2	λέγ-ε	λέξον	είπ-έ
<i>sing</i> /3	λεγ-έτω	λέξατο	είπ-έτω
<i>plur</i> /2	λέγ-ετε	λέξατε	είπ-έτε

(4) két újabb *participium*

(a) *passzív aoristos*
képzés: igeő + -θείς -θεισα -θέν

igeő: αίρε- → αίρεθείς αίρεθεισα αίρεθέν

a *participium* töve: εντ- (m és n) és α *impurum* (f)

	<i>masculinum</i>		<i>femininum</i>		<i>neutrum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	αίρε-θείς	αίρε-θέντες	αίρε-θεισα	αίρε-θεισαι	αίρε-θέν	αίρε-θέντα
<i>accusativus</i>	αίρε-θέντ-α	αίρε-θέντας	αίρε-θεισα	αίρε-θειςας	αίρε-θέν	αίρε-θέντα
<i>genitivus</i>	αίρε-θέντ-ο	αίρε-θέντων	αίρε-θειση	αίρε-θειςω	αίρε-θέντ-ο	αίρε-θέντων
<i>dativus</i>	αίρε-θέντ-ι	αίρε-θείσι(ν)	αίρε-θειση	αίρε-θειςαι	αίρε-θέντ-ι	αίρε-θείσι(ν)

(b) *cselekvő perfectum*
képzés: *perfectum-tő* + -κώς -κυῖα -κός

perfectum-tő: πεφυ- → πεφυκώς πεφυκυῖα πεφυκός

a *participium* töve: hím- és semlegesnemenben κοτ-, a nőnemű alaké α *purum*

	<i>masculinum</i>		<i>femininum</i>		<i>neutrum</i>	
	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
<i>nominativus</i>	πεφυ-κώς	πεφυ-κότες	πεφυ-κυῖα	πεφυ-κυῖαι	πεφυ-κός	πεφυ-κότα
<i>accusativus</i>	πεφυ-κότα	πεφυ-κότας	πεφυ-κυῖαν	πεφυ-κυῖας	πεφυ-κός	πεφυ-κότα
<i>genitivus</i>	πεφυ-κότος	πεφυ-κότων	πεφυ-κυῖας	πεφυ-κυῖων	πεφυ-κότος	πεφυ-κότων
<i>dativus</i>	πεφυ-κότι	πεφυ-κόσι(ν)	πεφυ-κυῖα	πεφυ-κυῖαις	πεφυ-κότι	πεφυ-κόσι(ν)

Az eddig előfordult *participiumok*

	<i>activum</i>	<i>medium</i>	<i>passivum</i>
<i>imperfectum</i>	θύ-ων θύ-ουσα θύ-ον		
<i>aoristos</i> (gyenge)	θύ-σας θύ-σασα θύ-σαν		τυ-θείς (θυ-θείς) τυ-θείσα τυ-θέν
<i>aoristos</i> (erős)	εἶπ-ών εἶπ-ούσα εἶπ-όν		
<i>perfectum</i>	τεθυ-κώς τεθυ-κυῖα τεθυ-κός		

1. ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνητῷ,
δεύτερον δὲ καλὸν φυὰν γενέσθαι,
τὸ τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως,
καὶ τὸ τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων.

Lakomai dal (7)

δεύτερος, δευτέρα, δεύτερον	második	ἀδόλως	csalás nélkül
ἢ φυὰ = φυή, φυῆς	alak, termet	τέταρτος, τετάρτη, τέταρτον	negyedik
τρίτος, τρίτη, τρίτον	harmadik	ἡβᾶν = ἡβάειν	fiatal(nak lenni)
πλουτέω	gazdag (íge)		

2. Χαλεπὸν τὸ μὴ φιλήσαι,
χαλεπὸν δὲ καὶ φιλήσαι·
χαλεπώτερον δὲ πάντων
ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα.

Anakreóni dal (29)

φιλέω	szeret	ἀποτυγχάνω	sikertelen, boldogtalan
-------	--------	------------	-------------------------

3. ΟΙΔΙΠΟΥΣ Οὔτος δὲ τίς ποτ' ἐστὶ, καὶ τί μοι λέγει;
 ΙΟΚΑΣΤΗ Ἐκ τῆς Κορίνθου, πατέρα τὸν σὸν ἀγγελῶν
 ὡς οὐκέτ' ὄντα Πόλυβον, ἀλλ' ὀλωλότα.

Szophoklész, *Oidípusz király* 954-6

ποτ' = ποτέ	vajon	ὄλλυμι, ὄλωλα <i>perf.</i> , ὄλωλός <i>part. perf.</i>	elpusztít, elpusztul (<i>perf.</i>)
ἀγγελῶν	az ἀγγέλλω <i>futurum</i> <i>participiuma</i>		

4. Εἷς ἄνεμος, δύο νῆες, ἐρέττουσιν δέκα ναῦται·
 εἷς δὲ κυβερνήτης ἀμφοτέρας ἐλάει.

Anthologia Palatina 14.14

νῆες	ναῦς (hajó) <i>Pl. nom-a</i>	ὁ κυβερνήτης, κυβερνήτου	kormányos
δέκα	tíz	ἀμφοτέροι, ἀμφοτέραι, ἀμφοτέρα	mindkettő
ὁ ναύτης, ναύτου	hajós, tengerész	ἐλάω	hajt, vezet

5. ΣΤΡΕΨΙΑΔΗΣ Φειδιππίδη, Φειδιππίδιον.
 ΦΕΙΔΙΠΠΙΔΗΣ τί, ᾧ πάτερ;
 ΣΤ κύσον με καὶ τὴν χεῖρα δὸς τὴν δεξιάν.
 ΦΕ ἰδοῦ. τί ἐστίν;
 ΣΤ εἰπέ μοι, φιλεῖς ἐμέ;
 ΦΕ νῆ τὸν Ποσειδῶ τουτονὶ τὸν ἵππιον.
 ΣΤ μή μοι γε τοῦτον μηδαμῶς τὸν ἵππιον·
 οὔτος γὰρ ὁ θεὸς αἰτίος μοι τῶν κακῶν.

Arisztophanész, *Felbőke* 80-85

Φειδιππίδιον	Φειδιππίδης <i>becézése</i>	μηδαμῶς	semmiképp
κυνέω, ἔκυσσα <i>aor</i>	megcsókol	αἰτίος, αἰτία, αἴτιον	okozó, bűnös
ἡ χεῖρ, χειρός	kéz	νή + <i>acc</i>	ra/re
ἵππιος, ἵππία, ἵππιον	lovas	Ποσειδῶ	Poszeidón <i>acc-a</i>

Ráadás

14. ERISZ ALMÁJA

PANOPÉ ÉS GALÉNÉ

ΠΑΝΟΠΗ

Είδες, ὦ Γαλήνη, χθὲς οἶα ἐποίησεν ἡ Ἔρις παρὰ τὸ δεῖπνον ἐν Θετταλία, διότι μὴ καὶ αὐτὴ ἐκλήθη εἰς τὸ συμπόσιον;

ΓΑΛΗΝΗ

Οὐ συμπαρήν ὑμῖν ἔγωγε· ὁ γὰρ Ποσειδῶν ἐκέλευσέ με, ὦ Πανόπη, φυλάττειν τὸ πέλαγος. τί δ' οὖν ἐποίησεν ἡ Ἔρις μὴ παροῦσα;

ΠΑΝΟΠΗ

Ἡ Θέτις μὲν ἤδη καὶ ὁ Πηλεὺς ἀπεληλύθεσαν ἐς τὸν θάλαμον, ἡ Ἔρις δὲ ἐν τοσοῦτῳ λαθοῦσα πάντας ἐνέβαλεν ἐς τὸ συμπόσιον μῆλόν τι πάνυ καλόν, χρυσοῦν ὅλον, ὦ Γαλήνη· ἐπεγέγραπτο δὲ »ἢ καλὴ λαβέτω.« κυλινδούμενον δὲ τοῦτο ὥσπερ ἐξεπίτηδες ἦκεν ἔνθα Ἴηρα τε καὶ Ἀφροδίτη καὶ Ἀθηνᾶ κατεκλίνοντο. κάπειδὴ ὁ Ἑρμῆς ἀνελόμενος ἐπελέξατο τὰ γεγραμμένα, αἱ μὲν Νηρεΐδες ἡμεῖς ἐσιωπήσαμεν. τί γὰρ ἔδει ποιεῖν ἐκείνων παρουσῶν; αἱ δὲ ἀντεποιοῦντο ἐκάστη καὶ αὐτῆς εἶναι τὸ μῆλον ἠξίου. τὸ τελευταῖον δὲ ὁ Ζεὺς »αὐτὸς μὲν οὐ κρινῶ,« φησί, »περὶ τούτου,« - καίτοι ἐκεῖναι αὐτὸν δικάσαι ἠξίου - »ἅπιτε δὲ ἐς τὴν Ἴδην παρὰ τὸν Πριάμου παῖδα, ὃς οἶδέν γε διαγνῶναι τὸ κάλλιον φιλόκαλος ὢν· οὐκ ἐκεῖνος κρινεῖ κακῶς.«

ΓΑΛΗΝΗ

Τί οὖν αἰ θεαί, ὦ Πανόπη;

ΠΑΝΟΠΗ

Τήμερον, οἶμαι, ἀπίασιν εἰς τὴν Ἴδην, καὶ τις ἤξει μετὰ μικρὸν ἀπαγγέλλων ἡμῖν τὴν νικῶσαν.

ΓΑΛΗΝΗ

Ἴδῃ σοί φημι, οὐκ ἄλλη νικήσει τῆς Ἀφροδίτης ἀγωνιζομένης.

εἶδες → εἶδω aor.a

ἐπελέξατο → gyenge aor. med.

ἀντεποιοῦντο, ἠξίου → contracta praet. imp.

κρινῶ, κρινεῖ → folyékony-hangúak futuruma

ἄπιτε, ἀπίασιν→ εἶμι imperativusa + jelen ideje

οἶδε → οἶδα jelen ideje

15. IÓ A MAGASBÓL NOTOSZ ÉS ZEPHÜROSZ

ΝΟΤΟΣ

Ταύτην, ὦ Ζέφυρε, τὴν δάμαλιν, ἣν διὰ τοῦ πελάγους εἰς Αἴγυπτον
ὁ Ἑρμῆς ἄγει, ὁ Ζεὺς διεκόρησεν;

ΖΕΦΥΡΟΣ

Ναί, ὦ Νότε· οὐ δάμαλις δὲ τότε, ἀλλὰ παῖς ἦν τοῦ ποταμοῦ Ἰνάχου· νῦν δὲ
ἡ Ἥρα τοιαύτην ἐποίησεν αὐτὴν ζηλοτυπήσασα, ὅτι πάνυ ἐώρα ἐρώντα τὸν Δία.

ΝΟΤΟΣ

Νῦν δὲ ἔτι ἐρᾶ τῆς βοός;

ΖΕΦΥΡΟΣ

Καὶ μάλα, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὴν εἰς Αἴγυπτον ἔπεμψεν καὶ ἡμῖν ἐκέλευσε
μὴ κυμαίνειν τὴν θάλασσαν ἔστ' ἂν διανήξεται. ἐκεῖ δὲ ἀποτεκοῦσα - κυεῖ δὲ
ἤδη - θεὸς γενήσεται καὶ αὐτὴ καὶ τὸ τεχθέν.

ΝΟΤΟΣ

Ἡ δάμαλις θεός;

ΖΕΦΥΡΟΣ

Καὶ μάλα, ὦ Νότε· ἄρξει τε, ὡς ὁ Ἑρμῆς ἔφη, τῶν πλεόντων καὶ ἡμῶν
ἔσται δέσποινα.

ΝΟΤΟΣ

Θεραπευτέα τοιγαροῦν, ὦ Ζέφυρε, ἤδη δέσποινά γε οὔσα.

ΖΕΦΥΡΟΣ

Ἄλλ' ἤδη γὰρ διεπέρασε καὶ ἐξένευσεν ἐς τὴν γῆν. ὄρᾳς ὅπως οὐκέτι μὲν
τετραποδητὶ βαδίζει, ἀνορθώσας δὲ αὐτὴν ὁ Ἑρμῆς γυναῖκα παγκάλην αὔθις
ἐποίησεν;

ΝΟΤΟΣ

Παράδοξα γοῦν ταῦτα, ὦ Ζέφυρε· οὐκέτι τὰ κέρατα οὐδὲ οὐρὰ καὶ δίχηλα
τὰ σκέλη, ἀλλ' ἐράσμιος κόρη. ὁ μέντοι Ἑρμῆς τί παθὼν μεταβέβληκεν ἑαυτὸν
καὶ ἀντὶ νεανίσκου κυνοπρόσωπος γεγένηται;

ΖΕΦΥΡΟΣ

Σιώπα, ὦ Νότε· ἄμεινον ἐκεῖνος οἶδε τὸ πρακτέον.

βοός→ ου-tönűek

θεραπευτέα, πρακτέον→ adjectum verbale

γεγένηται → pr. perf. med-pass.

16. DANAÉ A HULLÁMOKBAN

DÓRISZ ÉS THETISZ

ΔΩΡΙΣ

Τί δακρύεις, ὦ Θέτι;

ΘΕΤΙΣ

Καλλίστην, ὦ Δωρί, κόρην εἶδον ἐς κιβωτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐμβληθεῖσαν, αὐτήν τε καὶ βρέφος αὐτῆς ἀρτίτοκον· ἐκέλευσεν δὲ ὁ πατήρ τοὺς ναύτας ἀναλαμβάνοντας τὸ κιβώτιον ἀπορρῖψαι εἰς τὴν θάλασσαν. ἀπολεῖται οὖν ἡ ἀθλία, καὶ αὐτὴ καὶ τὸ βρέφος.

ΔΩΡΙΣ

Τίνος ἔνεκα, ὦ ἀδελφή; εἶπέ, εἴ τι ἔμαθες ἀκριβῶς.

ΘΕΤΙΣ

Ἄπαντα. ὁ γὰρ Ἄκρίσιος ὁ πατήρ αὐτῆς καλλίστην οὔσαν ἐπαρθένευεν ἐς χαλκοῦν τινα θάλαμον ἐμβαλὼν· εἶτα, εἰ μὲν ἀληθὲς οὐκ ἔχω εἰπεῖν, φασὶ δ' οὖν τὸν Δία χρυσοῦν γενόμενον ῥυῆναι διὰ τοῦ ὀρόφου ἐπ' αὐτήν, δεξαμένην δὲ ἐκείνην ἐς τὸν κόλπον καταρρέοντα τὸν θεὸν ἐγκύμονα γενέσθαι. τοῦτο αἰσθόμενος ὁ πατήρ, ἄγριός τις καὶ ζηλότυπος γέρον, ἠγανάκτησε καὶ ὑπὸ τίνος μεμοιχεῦσθαι οἰηθεὶς αὐτήν ἐμβάλλει εἰς τὴν κιβωτὸν ἄρτι τετοκυῖαν.

ΔΩΡΙΣ

Ἡ δὲ τί ἔπραττεν, ὦ Θέτι, ὁπότε καθίετο;

ΘΕΤΙΣ

Ἐπεὶ αὐτῆς μὲν ἐσίγα, ὦ Δωρί, καὶ ἔφερε τὴν καταδίκην. τὸ βρέφος δὲ παρητεῖτο μὴ ἀποθανεῖν δακρύνουσα καὶ τῷ πάπῳ δεικνύουσα αὐτό, κάλλιστον ὄν· τὸ δὲ ὑπ' ἀγνοίας τῶν κακῶν ὑπεμειδία πρὸς τὴν θάλασσαν. πλήρεις μοι αἰδοῖς οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύνων μνημονευσάση αὐτῶν.

ΔΩΡΙΣ

Κάμὲ δακρῦσαι ἐποίησας. ἀλλ' ἤδη τεθνᾶσιν;

ΘΕΤΙΣ

Οὐδαμῶς· νήχεται γὰρ ἔτι ἡ κιβωτὸς ἀμφὶ τὴν Σέριφον ζῶντας αὐτοὺς φυλάττουσα.

ΔΩΡΙΣ

Τί οὖν οὐχὶ σώζομεν αὐτοὺς τοῖς ἀλιεῦσι τούτοις ἐμβαλοῦσαι ἐς τὰ δίκτυα τοῖς Σεριφίοις; οἱ δὲ ἀνασπάσαντες σώσουσι δῆλον ὅτι.

ΘΕΤΙΣ

Εὐὶ λέγεις, οὕτω ποιήσομεν· μὴ γὰρ ἀπολέσθω μήτε αὐτὴ μήτε τὸ παιδίον οὕτως ὄν καλόν.

δεξαμένην → part. aor. med.

μεμοιχεῦσθαι → infinitivus perf. med-pass.

17. MENIPPOSZ ÉS KHEIRÓN

ἀθάνατοι θνητοί, θνητοὶ ἀθάνατοι, ζῶντες
τὸν ἐκείνων θάνατον, τὸν δὲ ἐκείνων βίον τεθνεῶτες.
Hérakleitosz

MENIPPOSZ

Ἦκουσα, ὦ Χείρων, ὡς θεὸς ὢν ἐπεθύμησας ἀποθανεῖν.

ΧΕΙΡΩΝ

Ἀληθῆ ταῦτα ἤκουσας, ὦ Μένιππε, καὶ τέθηκα, ὡς ὀρθῶς, ἀθάνατος εἶναι δυνάμενος.

MENIPPOSZ

Τίς δαί σε ἔρωσ τοῦ θανάτου ἔσχεν;

ΧΕΙΡΩΝ

Οὐκ ἦν ἔτι ἡδὺ ἀπολαύειν τῆς ἀθανασίας.

MENIPPOSZ

Οὐχ ἡδὺ ἦν ζῶντα ὀρᾶν τὸ φῶς;

ΧΕΙΡΩΝ

Οὐκ, ὦ Μένιππε· τὸ γὰρ ἡδὺ ἔγωγε ποικίλον τι καὶ οὐχ ἀπλοῦν ἡγοῦμαι εἶναι. ἐγὼ δὲ ἔζων ἀεὶ καὶ ἀπέλαυον τῶν ὁμοίων, ἡλίου, φωτός, τροφῆς, αἱ ὦραι δὲ αἱ αὐταὶ καὶ τὰ γινόμενα ἅπαντα ἐξῆς ἕκαστον, ὥσπερ ἀκολουθοῦντα θάτερον θατέρω· ἐνεπλήσθη οὖν αὐτῶν.

MENIPPION

Εὖ λέγεις, ὦ Χείρων. τὰ ἐν ἄδου δὲ πῶς φέρεις;

ΧΕΙΡΩΝ

Οὐκ ἀηδῶς, ὦ Μένιππε· ἡ γὰρ ἰσοτιμία πάνυ δημοτικὴ καὶ τὸ πρᾶγμα οὐδὲν ἔχει τὸ διάφορον ἐν φωτὶ εἶναι ἢ ἐν σκότῳ· ἄλλως τε οὔτε διψῆν ὥσπερ ἄνω οὔτε πεινῆν δεῖ, ἀλλ' ἀνεπιδεεῖς τούτων ἀπάντων ἐσμέν.

MENIPPION

Ὅρα, ὦ Χείρων, μὴ περιπίπτῃς σεαυτῷ καὶ ἐς τὸ αὐτό σοι ὁ λόγος περιελθῆ.

ΧΕΙΡΩΝ

Πῶς τοῦτο φῆς;

MENIPPION

Ὅτι εἰ τῶν ἐν τῷ βίῳ τὸ ὅμοιον ἀεὶ καὶ ταῦτόν ἐγένετό σοι προσκορές, καὶ τάνταῦθα ὅμοια ὄντα προσκορῆ ὁμοίως ἂν γένοιτο, καὶ δεήσει μεταβολὴν σε ζητεῖν τινα καὶ ἐντεῦθεν εἰς ἄλλον βίον, ὅπερ οἶμαι ἀδύνατον.

ΧΕΙΡΩΝ

Τί οὖν ἂν πάθοι τις, ὦ Μένιππε;

MENIPPION

Ἄγαπᾶν τοῖς παροῦσι καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀφόρητον οἶεσθαι.

ἡδὺ ἐς ἡγοῦμαι után aci

περιπίπτῃς, περιελθῆ → coniunctivus imperfectus ἐς ἐρός aoristos

ἂν γένοιτο, ἂν πάθοι → optativus pot.

18. PRÓTESZILAOSZ, PLUTÓN, MENELAOSZ ÉS PARISZ

ΑΙΑΚΟΣ

Τί ἄγχεις, ὦ Πρωτεσίλαε, τὴν Ἑλένην;

ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ

Ὅτι διὰ ταύτην, ὦ Αἰακέ, ἀπέθανον χήραν καταλιπών νεόγαμον γυναῖκα.

ΑΙΑΚΟΣ

Αἰτιῶ τοῖνον τὸν Μενέλαον, ὅστις ὑμᾶς ὑπὲρ τοιαύτης γυναικὸς ἐπὶ Τροίαν ἤγαγεν.

ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ

Εὖ λέγεις· ἐκεῖνόν μοι αἰτιατέον.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ

Οὐκ ἐμέ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ δικαιότερον τὸν Πάριν, ὃς ἐμοῦ τοῦ ξένου τὴν γυναῖκα παρὰ πάντα τὰ δίκαια ἤρπασε· οὗτος γὰρ οὐχ ὑπὸ σοῦ μόνου, ἀλλ' ὑπὸ πάντων Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἄξιος ἄγχεσθαι τοσούτοις θανάτου αἷτιος γεγεννημένος.

ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ

Ἄμεινον οὕτω· σὲ τοιγαροῦν, ὦ Δύσπαρι, οὐκ ἀφήσω ποτὲ ἀπὸ τῶν χειρῶν.

ΠΑΡΙΣ

Ἄδικα ποιῶν, ὦ Πρωτεσίλαε, καὶ ταῦτα ὁμότεχνον ὄντα σοι· ἐρωτικὸς γὰρ καὶ αὐτός εἰμι καὶ τῷ αὐτῷ θεῷ κατέσχημαι· οἶσθα δὲ ὡς ἀκούσιόν τί ἐστιν καὶ τις ἡμᾶς δαίμων ἄγει ἔνθα ἂν ἐθέλη, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν μάχεσθαι αὐτῷ.

ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ

Εὖ λέγεις. εἴθε οὖν μοι τὸν Ἔρωτα ἐνταῦθα λαβεῖν δυνατὸν ἦν.

ΑΙΑΚΟΣ

Ἐγὼ σοι καὶ περὶ τοῦ Ἔρωτος ἀποκρinoῦμαι τὰ δίκαια· φήσει γὰρ αὐτὸς μὲν τοῦ ἐρᾶν τῷ Πάριδι ἴσως γεγενῆσθαι αἷτιος, τοῦ θανάτου δὲ σοι οὐδένα ἄλλον, ὦ Πρωτεσίλαε, ἢ σεαυτόν, ὃς οὕτως φιλοκινδύνως προεπήδησας τῶν ἄλλων δόξης ἐρασθεῖς, δι' ἣν πρῶτος ἐν τῇ ἀποβάσει ἀπέθανες.

ΠΡΩΤΕΣΙΛΑΟΣ

Οὐκοῦν καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ σοι, ὦ Αἰακέ, ἀποκρinoῦμαι δικαιότερα· οὐ γὰρ ἐγὼ τούτων αἷτιος, ἀλλὰ ἡ Μοῖρα.

ΑΙΑΚΟΣ

Ὅρθῶς· τί οὖν ταύτας αἰτιᾶ;

ἂν ἐθέλη → ἂν +coniunctivus

εἴθε ἦν → lehetetlen óhaj

Nyelvtan

Bevezetés

A görög ábécé

A zenei hangsúly 1: éles, hajtott, tompa

1. Névszóragozás 1

II. (o-tövű) deklináció

A zenei hangsúly 2

(1) a névszók hangsúlyozása

(2) a simulószó és a hangsúlytalan szó

2. Névszóragozás 2

(1) I. deklináció: η-tövűek

(2) α *purum*

(3) a névelő

Igeragozás 1

(1) jelen idő (*praesens imperfectum*)

(2) főnévi igenév (*infinitivus imperfectus*)

A zenei hangsúly 3

(1) A névszók hangsúlyozása

(2) az igék hangsúlyozása

Szórend: jelző és jelzett szó szórendje

3. Igeragozás 2

(1) felszólító mód (*imperativus*) S/2 és P/2

(2) a létige jelen ideje

Névszóragozás 3

(1) mutató névmás

(2) vonatkozó névmás

(3) az o-tövűek *vocativusa*

Szórend: a birtokos szórend

Írásjelek

4. Igeragozás 3

(1) a jelen idő (*praesens imperfectum*) medio-passzív ragozása

(2) α-tövűek összevonása jelen (*praesens imperfectum*) időben

Névszóragozás 4

(1) hímnemű ης-végűek

(2) III. deklináció, mássalhangzó-tövűek ragozása

(a) v-tövűek

(b) K-hangúak: κ-, γ- és χ-tövűek

(3) személyes névmás S/1, S/2 és P/2

A zenei hangsúly 4

(1) A névszók hangsúlyozása

(2) hangsúlyozás összevonáskor

Szórend

5. Névszóragozás 5

- (1) ντ-, ι-, τ-tövék
 - (a) T-hangúak (τ-, δ- és θ-tövék)
 - (b) ντ-tövék
 - (c) ι-tövék

Igeragozás 4

ε-tövék összevonása jelen (*praesens imperfectum*) időben

A zenei hangsúly 5

Határozószó (*adverbium*)

6. Névszóragozás 6

- (1) ρ-tövék
- (2) σ-tövék
- (3) α *impurum*
- (4) *participium imperfectum activum*
- (5) *participium imperfectum medio-passivum*
- (6) πᾶς πᾶσα πᾶν

Igeragozás 5

- (1) *praeteritum imperfectum activum*
- (2) *aoristos*
 - (a) erős *aoristos*
 - (b) gyenge vagy szigmás *aoristos*

7. Igeragozás 6

- (1) *futurum*
 - (a) *futurum activum*
 - (b) *futurum medium*
- (2) *infinitivus imperfectus medio-passivi*

8. Igeragozás 7

- (1) *praeteritum imperfectum medio-passivum*
- (2) az erős *aoristos* főnévi és melléknévi igeneve

Participiumos szerkezetek: *genitivus absolutus*

9. Igeragozás 8

- (1) a gyenge *aoristos participiuma*
- (2) passzív *aoristos* (gyenge és erős)
 - (a) gyenge passzív *aoristos*
 - (b) erős passzív *aoristos*
- (3) *imperativus imperfectus* S/3, *aoristos* (gyenge) S/2, S/3 és P/2

Névszóragozás 7

- (1) személyes névmás P/1
- (2) ω-végű nőneműek

A zenei hangsúly 6

10. Igeragozás 9

- (1) *praesens perfectum activum*
 - (a) gyenge *perfectum*
 - (b) erős *perfectum*
- (2) φημί
- (3) hangváltozás (λ-tövű igék + σ)

11. Névszóragozás 8

- (1) visszaható névmás S/3
- (2) σ-tövű melléknevek
- (3) ρ-tövűek

Igeragozás 10

- (1) a gyenge *aoistos cselekvő infinitivusa*
- (2) *participium futurum*
- (3) hangváltozás (T-tövű (τ, δ, θ) igék + T-hang, + σ)

12. Igeragozás 10

- (1) *optativus imperfectus*
- (2) az erős *aoistos infinitivusa medio-passivumban*
- (3) az erős *aoistos* mediális participiuma

Névszóragozás 9

- (1) υ-tövű melléknevek
- (2) μέγας, μεγάλη, μέγα

13. Igeragozás 11

- (1) a létige múlt ideje
- (2) a cselekvő *infinitivus perfectus*
- (3) az erős *aoistos imperativusa* S/2, S/3 és P/2-ben
- (4) a passzív *aoistos* és a cselekvő *perfectum participium*

Tartalom

BEVEZETÉS	4
1. OLVASMÁNY	6
2. OLVASMÁNY	10
3. PARISZ ÍTÉLETE: Fenn az Olümposzon	14
4. PARISZ ÍTÉLETE: Leszállás Phrugiába	18
5. PARISZ ÍTÉLETE: A bíró dolga	28
6. PARISZ ÍTÉLETE: Aphrodité ajánlata	34
7. PARISZ ÍTÉLETE: A nőrablás terve	42
8. ZEUSZ GYERMEKEI	46
9. ZEUSZ ÉS HERMÉSZ	50
10. POSZEIDÓN ÉS HERMÉSZ	56
11. POSZEIDÓN ÉS HERMÉSZ (folytatás)	60
12. HÉPHAISZTOSZ ÉS ZEUSZ	64
13. DIOGENÉSZ ÉS HÉRAKLÉSZ AZ ALVILÁGBAN	70
14. ERISZ ALMÁJA (PANOPÉ ÉS GALÉNÉ)	76
15. IÓ A MAGASBÓL (NOTOSZ ÉS ZEPHÜROSZ)	77
16. DANAÉ A HULLÁMOKBAN (DÓRISZ ÉS THETISZ)	78
17. HALHATATLAN HALÁL (MENIPPOSZ ÉS KHEIRÓN)	79
18. PRÓTESZILAOSZ, PLUTÓN, MENELAOSZ ÉS PARISZ	80
Nyelvtan	82
Szójegyzékek	84